

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—No. 694.

CHICAGO, ILL., 30. decembra (December 30th), 1920.

LETO (Vol.) XV.

Upravnništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

“SREČNO NOVO LETO”.

Silno je koprnenje človeštva po sreči, po nemem novem, kar dosedaj še ni bilo. Kaj je sreča? Kaj je cilj človeka, ki se bori, da pridobi srečo? Različni ljudje različno razlagajo pomen besede “sreča.” Ogromno razlagan je, skoro toliko, kakor ljudi. Bolnikom je sreča zdravje. Ko ozdravijo, niso več srečni. Nekaj novega žele, nekaj takega, kar mislijo, da jim prinese srečo. Revaži mislijo, da je bogastvo sreča. Bogataši niso srečni v širšem pomenu besede. Tudi oni hrepene po sreči. Vse, kar dosežeš, ni več cilj; nove cilje si ustvarjaš, nova hrepenjenja, nove boje. Mnogo odgovorov je že bilo na vprašanje, kaj je sreča, toda nihče ni nanj — odgovoril. Mladi smo še, človeški rod je šele v otroškem razvoju in s svojim razumom ne more odgovarjati na vprašanja, ki so mu nejasna.

Srečno Novo leto! Ali se bodo dnevi po 31. decembru kaj razlikovali od dnevov v tem letu? Mar se naše Novo leto razlikuje od židovskega, mohamedanskega, budističnega in drugih “novih let?” Dnevi, tedni, meseci in leta so le merilo časa, ki ga je iznašel človek za svojo porabo, kakor je iznašel merila za dolžine in višine, kakor je iznašel uteži za tehtanje. Čas je večer in ne pozna ne mesecev ne let. Le mi jih poznamo, da z njimi merimo čas. In kadar preteče zadnji dan tega merila, leto dni, tedaj se pošilja na milijon voščil, pišejo se članki, oglasi, prirejajo se pojedine, raja se vso noč, vse za “srečno novo leto.”

Človeštvo koprni po sreči in se bori za njo; in ker ne ve kaj je sreča, napravlja v svoji borbi mnogo nesrečnih. Niti ne ve, kaj je nesreča. Kar je za enega nesreča, je morda za drugega sreča. Žuželka je žabi sreča, kadar izgine v njenem želodecu. Za žuželko je to nesreča, ki pa se je več ne zaveda. Vse je relativno.

Ker je življenje boj, si je človek v svoji domišljiji ustvaril prostor, kjer bo res srečen. Nebesa so ta prostor. Kakor je okus ljudi različen, kakor si različno predstavljajo srečo, tako si tudi nebesa slikajo vsak po svojem okusu. Večna lovišča, v katera odhajajo po smrti Indijanci, se razlikujejo od krščanskih nebes. Mohamedanska nebesa se razlikujejo od budističnih nebes. Živ človek ne more doseči sreče. Umreti mora, da doseže srečo. Pokoriti se mora, bičati, trpeti in umirati za svojo vero, da bo deležen večje sreče v nebesih. Primitivni človek ni poznal sreče. Bil je sin narave in

boril se je z njo. Bil je v vedni nevarnosti za svoje življenje, vsa okolica, v kateri je živel, mu je bila sovražna. Pa je iznašel bogove in hudobee, prve je častil in jim je žrtvoval daritve, drugih se je pazil, da ne bi izvabil njihove jeze; in obojih se je bal. Življenje je bilo tudi njemu le boj in vendar se je bal, da bi ga ne izgubil. Branil se je napadov in napadal je druge, da bi si pridobil premoč. Kadar je umiral, ni umrl; preselil se je samo v drug kraj, ki je lepši in krasnejši od tistega, na katerem je živel in katerega ni mogel spremeniti po svojem okusu.

Vse vere uče v življenje onkraj groba. To je edina nagrada, ki jo more dati vera sužnjem v njihovi mizeriji.

Milijone ljudi je, ki še vedno verujejo v nebesa in natančno lahko opišejo nebeški sijaj. V svetih knjigah je v podrobnostih opisana nebeška glorijska prestol v največjem sijaju, okoli pa godeci, ki igrajo najkрасnejše melodije. Vse je v zlatu in blišču, celo jablane rode zlata jabolka. Krščanska nebesa so vzeta iz orientalskih pravljic, ker se je krščanstvo porodilo v orientu. Poznali so sijaj dvorov takratnega časa, ki ga ni presegal noben drug sijaj, pa so si izmislili nebesa po tem vzorcu. Mohamed se je sam vrnil iz nebes; prijezdil je na svojem konju Alboraku in opisal mohamedanska nebesa, v katerih so angelji s tako velikimi obrazi, da vzame leta, predno se more prehoditi od enega njihovega očesa do drugega. Borce, ki se bore za Alaha, gredo v ta nebesa, kjer pijejo najboljše vino, ki jih pa nikdar ne opijani; rajajo s krasoticami, kakršnih ni na tem svetu, in se nikdar ne postarajo. Med milijoni mohamedancev jih je ogromna večina, ki trdno verujejo v sijaj in razkošje svojih nebes. Zato ni dobro polagati preveč važnosti vestem, da so postali mohamedanci komunisti v boljševičkem smislu besede. Predno se to zgodi, bo vzelo več generacij, ali pa bodo rodovi Islama podlegli drugim, močnejšim narodom, ki ne verujejo več v toliki meri v nebesa onkraj groba. Nekdanji mogočni polumesec je že skoro izginil iz Evrope.

Religija, ki ima izmed vseh največ pripadnikov, religija izmučene, izčrpane Azije, obljublja svojim vernikom kot zadnjo nagrado “nirvano,” konec življenskih bojev, popolno mirnost in večni počitek v neskočnosti. To je vera izmučenega, utru-

jenega ljudstva z najstarejšo civilizacijo, ki je že davno prestara.

• • •

Ker si človek ni mogel priboriti sreče, ker ni vedel, kaj je pravzaprav sreča, si je naslikal v bujni fantaziji nebesa. Toda življenje v tej dolini solz mu je bilo vseeno drago. Bojil se je zanj, branil se je pred napadalci in v svojih instinktih ni veroval v smrt. Vedno in vedno si je skušal izboljšati življenje na tem svetu in v ta namen je gradil, razdiral, ubijal in podjarmiljal. Človek je bil žival, kakor je še danes, kajti tudi danes ubija, ruši, gradi, podjarmlja in izkorišča brez usmiljenja, kruto in brezobzirno. Hrepenenje po sreči! Hrepenenje po nečem nedosežnem, po nečem neznanem ga je gnalo naprej in naprej. Ko si je izdelal prvo orodje iz kamna, z njim ni bil zadovoljen. Ko si je zgradil kočjo na kolen, z njo ni bil zadovoljen. Ponosen je bil na svoje delo in vendar si je želel še kaj boljšega, pa je razdiral in gradil naprej.

• • •

Povrnimo se sto let nazaj in videli bomo razliko. Sto let v zgodovini sveta je le en majhen večeraj. Toda življenje pred sto leti bi se našim ljudem zdelo sedaj nemogoče, ako bi ga mogli priključiti zopet nazaj. Razmere pred tisoč leti so bile tako strašne, da so današnjemu ljudstvu nerazumljive. Pred stotisoč ali dvestotisoč leti so bili naši predniki pomilovalne kreature, v vednem strahu, vedno na lovu, ubijali so se med seboj in žrli trupla svojih žrtev, skrivali so se po duplinah in jamah in videli so vsepovsod namišljene strahove. Barbar je bil takratni človek, z nizkim čelom in močnimi udi. Ko se je naučil rabiti kamen in ko je iznašel ogenj, se je pričela civilizacija, barbarska za takratne razmere, kakor je naša barbarska za današnje razmere. Prišli smo že tako daleč naprej, da zdravimo tudi ranjence sovražne armade. Pred petdeset ali sto tisoč leti bi jih bili požrli z največjo slastjo. Morda ni treba iti nazaj niti petdeset tisoč let . . .

Vendar je na vsaki stopnji napredka človeštvo mislilo, da je že skoro popolno in gledalo pomilovalno na prednike in njihov barbarizem.

• • •

Človek ima dar misli. Zato se je iz primitivnosti razvil na stopnjo človeka, ki je prepregal svet z iznajdbami, ki bi se zdele pred sto leti nemogoče. Vedno je bilo tako: nemogoče je izvršiti to in to, so rekli ljudje, pri tem pa so vendarle skušali izvršiti to "nemogoče." Večno hrepenenje po nečem boljšem, dovršenejšem, je dinamo, ki goni človeški rod naprej in naprej iz enega leta v drugo novo leto, iz enega izpopolnjevanja v drugo izpopolnjevanje.

Današnje človeštvo se odmika nebesom, naslikanim v bajkah, pa si skuša napraviti življenje na zemlji udobno, kolikor sploh mogoče. Zato je bil napredek v zadnjem stoletju hitrejši, v enem stoletju je prehodil več poti, kakor prej v enem tisočletju. Človek se je pričel zavedati, da živi na zemlji — za zemljo.

Sužnji niso več zadovoljni z obljubami o boljšem življenju na "drugem" svetu, ki ga oni ne poznajo. Zato padajo troni in človeški rod se bliža dobi, ko ne bo več sužnjev in gospodarjev.

• • •

Silne žrtve je prinašalo človeštvo v svoji borbi za dosego sreče. Danes niso nič manjše. Rusko ljudstvo vrši kolosalni boj proti pristašem suženjstva vsega sveta. Silno je njegovo trpljenje, toda njegove volje ne morejo zlomiti. Trpi pomanjkanje, glad in mrz, bori se na številnih bojiščih, ker veruje, da bo s tem doseglo nekaj novega, nekaj boljšega, kar do sedaj še ni imelo. Ni treba iti samo v Rusijo; povsod najdemo borce, ki rinejo voz napredka naprej. Težko je to delo, pa jih ne utruji. Sadov uspehov ne bodo uživali, pa vendar ne prenehajo. Velika je vera v bodočnost, veliko je upanje. Žrtve niso bile zastoj. Delo ne bo ostalo neplačano. Vse je bilo plačano, s trpljenjem, s krvjo, z drugimi žrtvami. Staro se umika novemu. Generacija se umika generaciji. V barbaru se že kažejo znaki človeka. Srečno Novo leto!

Kaj je danes z "večjo produkcijo"?

Ni še prav dolgo, ko je vse kapitalistično in meščansko časopisje pisalo na vse pretege, da je treba povečati produkcijo. "Žurite se, delajte na vso moč; producirajte več, kajti svet potrebuje izdelkov! Delajte, delajte — DELAJTE!" To je bil klic delavstvu, ki je po vojni iskalo nove orientacije z ozirom na rekonstrukcijo, ki naj prinese delavskemu razredu če že ne delne kontrole v industriji, pa vsaj priznanje gospodarske organizacije v nji, da bi moglo nastopati v vseh zadevah za izboljšanje svojega stanja kolektivno.

Statistika, ki smo jo takrat navedli z ozirom na produkcijo ameriškega delavstva pokazuje, da so ameriški delavci v teku vojne in po vojni producirali več kakor kedaj poprej, ne samo za potrebo te dežele, temveč tudi za milijone ljudi, ki so drug drugega ubijali na bojišču, "da se ohrani svet za demokracijo." Izvoz produkcije v zadnjem letu vojne je znašal za \$13,451,906.082 več kakor pa uvoz.

Med tem ko so morali ameriški delavci plačati po 25 do 30c za funt sladkorja, so ga izvozili ameriški kapitalisti v tujezemstvo 1,115,865,000 funtov: med tem ko je šla kviško cena slanini in zabeli, tako da je postala za ameriškega delavstva že pravi luksuz, so jo ameriški mesarski kralji eksportirali v tujezemstvo 1,239,540,000 funtov. Isto je bilo z moko, maslom, mlekom in raznimi drugimi izdelki.

Na podlagi te statistike in na podlagi drugih kapitalističnih mahinacij, da se izpreša iz produkcije čimveč profita, je ameriško delavstvo že takrat odprto povedalo, da je agitacija za "večjo produkcijo" hipokritična, kajti dognano je bilo, da se je na mnogih mestih zlasti v premogarski industriji produkcija enostavno ovirala z namenom, da se obdrže visoke cene. Na drugi strani se je po drugih industrijah hotelo napolniti domač trg, da se na ta način uprizori delavska rezervna armada in ukroti ali uniči unijsko gibanje ter znižajo plače. In danes čitamo v ravno istih listih sledeče:

V Llyns, Mass., so tovarne za izdelovanje čevljev odpravile četni priboljšek (bonus), ki so ga dobivali delavci na koncu leta in je znašal od 12 do 20 odstotkov. Prizadetih je 15,000 delavcev.

V Danville, Va., bodo bombažni mlini znižali plače za 25 proc.; prizadetih je 5,000 delavcev.

V New Yorku je po statistiki krojaške unije brez dela do 100,000 delavcev te stroke; število brezposelnih v ostalih industrijah pa znaša nad 300,000. To je v mestu New York, med tem ko šteje brezposelna armada v državi nad 600,000.

V Floridi so lesne družbe znižale vsem svojim delavcem plačo za 25 proc. Prizadetih je na tisoče delavcev.

Iz Washingtona, D. C. prihaja poročilo, da je usnjarska produkcija v deželi padla za 80 odstotkov. Mnogo tovarn bo ostalo zaprtih do meseca marca 1921.

V Paterson, N. J., hočejo uvesti po vseh tovarnah "odprte — neunijske tovarne".

Tekstilne tovarne po vzhodnih državah so znižale produkcijo za 23 odstotkov.

Iz Butte, Mont., prihaja vest, da se čuti znižanje produkcije bakra.

Dalje se naznanja znižanje plače v jeklarskem okrožju Pittsburgha, Pa., in nekaterih krajih v državi Ohio., itd., itd.

Kaj pomeno to? Ali ne potrebuje svet več produkcije?

Svet potrebuje produkcije, all right. Kapitalistično časopisje je pravilo to mesec in mesec v svojih predalih. Ali bolj kot produkcija je prav sedaj kapitalistom pri srcu "rekonstrukcija" plač in delavnih ur. Kapitalizem se hoče otresti agitatorjev in nezadovoljnih, ki so se bili naselili v njihovo tovarne v teku vojne. Takrat je bilo treba zaposliti vsakega, ne glede kakšni so bili njegovi politični ali gospodarski družabni nazori. Danes je drugače. Nadprodukcija, ki se je bila nakopičila izza dobe sklepanja miru, daje delodajalcem priliko, da lahko delavce poljubno odpuščajo in obdrže na mestih le najpohlevnejše delavce, ali pa sploh zapro tovarne. In delavec je na cesti prepuščen na milost in nemilost kapitalistov, bedi in trpljenju.

Res je sicer, da padajo nekaterim izdelkom cene, toda kaj pomaga, ko je pa tukaj brezposelnost. Kako naj kupi delavec svoje vsakdanje potrebščine, ki jih je izdelal, če pa nima dohodkov?

Povečanje produkcije, dokler imamo kapitalistični sistem, ne služi delavstvu, ampak edino kapitalističnemu razredu, da more s tem vstvariti tisto nadprodukcijo, ki mu pozneje omogoča izprtje delavcev, izprtje elementov, katerih ne mara in da regulira svoja podjetja poljubno, ne da bi se mu bilo treba ozirati na izboljšavanje, ki so v zvezi z delavskim življenjem. Iz agitacije za povečanje produkcije, ki jo je svoječasno zagnalo kapitalistično in meščansko časopisje na povelje svojih predpostavljanih, se danes vidi v jasni luči, komu služi, ko je dosegla svoj vrhunec. Rešitev delavskega vprašanja torej ne leži glavno v pomnoženju produkciji, temveč v konsumpciji. Rešitev človeške družbe pa bo v produkciji, čim se uveljavi socializem.

Najboljša propaganda za socializem je propaganda za socializem.

Beda delavstva in razredni boj.

Dasiravno je že precej časa od tega, od kar so gospodje diplomatje sklenili s centralnimi zavezniki "mir", je ljudska masa še vedno izročena najhujšemu pomanjkanju, ki se posebno čuti v nekaterih evropskih državah. Kakor je vojna posegla v razmere kapitalističnega razreda, tako se je s svojo železno roko dotaknila tudi delavskega razreda. Ampak tega stiska in ga drži v objemu v celoti, kajti obljubljene prosperitete ni in je še dolgo ne bo. Vojna je povečala bedo delavstva. Materijalne žrtve in izgube je zvalila na njegova pleča. Življenske potrebščine mu je podražila, ne le za vojno dobo, ampak tudi za bodočnost. Dasiravno je ameriško časopisje zadnje čase polno vesti o pocenitvah potrebščin, jih delavstvo še nič, ali pa prav malo opazi. Plače se znižujejo, da, in to koncem koncea ne pomeni nič drugega, kakor da so potrebščine za delavske družine še dražje kot prej.

Žensko delo se je med vojno silno razširilo in kapitalizem je to izrabil za konkurenco med spoloma po vojni. Ker je tehnika silno izpopolnjena, je kapitalistom omogočeno najemati tudi polinvalidne, ki so prvi mnogih delih popolnoma porabni, a se morajo zadovoljiti z manjšo plačo, ker ne morejo skriti svojih telesnih "za domovino prinešenih" žrtev.

Koncentracija kapitala, ki jo je zadnja vojna še pospešila, povečava odvisnost delavcev od podjetnikov.

Čim manje je delodajalcev, tem bolj so delavci navezani nanje in tem absolutneje lahko diktirajo pogoje. Vse teže je tedaj delavcu reči: Pri tebi mi ne ugaja; pojdem drugam. Posebno za neizučene delavce, ki iščejo dela v svoji stroki, se poslabšajo razmere, kadar postajajo posamezni kapitalisti kralji celih industrij.

Povečana moč kapitalizma na eni, pomnožena beda delavstva na drugi strani — to je posledica, ki jo rodi vojna.

Razmerje med razredoma se neizogibno poostri. Vsled tega se pa tudi nujno poostri razredni boj.

Pred vojno je bil razredni boj, med vojno se je nadaljeval, po vojni se je poostri.

To je največji, najobsežnejši, najnepopustljivejši in najneprizanesljivejši boj, kar jih pozna človeštvo.

Pijano ošabnosti po nezaslišanem povečanju bogastva lahko podjetništvo za nekaj časa pritegne vajeti, da se zdi vsak odpor nemogoč. Vrženo v dotlej neznano bedo lahko izgubi delavstvo za nekaj časa upanje in pogum, da se topo vda črnemu suženjstvu.

Ali za nekaj časa je to mogoče in le kratek mora biti ta čas.

Kakor iz gora tekoča voda, pred katero se nenadoma umaknejo jezovi, pa zabobni z vso silo v dolino in poplavi vso nižino, tako izrabi kapitalizem, če izginejo njegove ovire, brezobzirno, brez pomisle-

ka in premisleka vso svojo moč in se posluži prilike izkoriščanja. Pritisk denarnega gospodstva v takih zanj ugodnih razmerah ne pozna meje. Nobena vest, nobeni občiri na človečnost, nobeni verski zakoni mu jih ne pokažejo; še razum govori zaman, če mu pripovedujejo, da ugonablja delavske moči, ki so potrebne za njegovo uspevanje.

Enrichissez vous! — Obogatite se! je najvišji zakon, kadar se pokaže prilika za to; in na vse pomisleke o škodljivih posledicah odgovarja profitarstvo skomizgovje: *Aprée vous le deluge!* Naj pride za nami potop!

V takem položaju pripravlja kapitalizem sam pogoje elementarnega upora.

Čim večja je potlačenost delavstva, čim bolj je v bedi otopelo, čim se je začasno pogreznilo v nemo, vdano, mučeniško prenašanje vsega gorja, tem večja je nevarnost, da pride neizogibni upor kakor divji, uničujoči vihar, ki ruši in podira in pomandra stokrat več, nego bi bilo treba. Največji pritisk ne more preprečiti protitlaka; doseči ne more nič drugega, kakor da odgodi boj za nekaj časa, ampak zato ga odvrne od vsaj razmeroma mirnega razvoja, pa spravi njegov tok v strugo, v kateri zašumi tem besneje in zdivja tem strašneje.

Vsa zgodovina je polna takih dokazov; tudi v preteklem stoletju, v katerem so se vpricho vstajajočega kapitalizma razvili moderni razredni boji, se neprenehoma ponavljajo.

Razredna zavest ne pride v delavskih možganih hipoma, nenadoma na površje, ali čim začno razmere iz delavstva ustvarjati razred, se rodi ta zavest, tudi če potrebuje kakor otrok do poroda svoj čas, da se zbudi v resnično življenje.

Že leta 1793., v začetkih francoske revolucije, so svarili pariški delavci v neki peticiji proti akordnim plačam, katere je odredil konvent za dela pri trdnjaviških stavbah, in so dejali: "V času resnične enakosti ne sme biti razburjivega nesorazmerja pri delavcih. Delavci so stebri naroda; oni so bili tisti, ki so se vzdignili dne 10. avgusta.

Deseti avgust je bil dan naskoka na Tuilerije, na sijajno, tedaj kraljevsko palačo. Ako niso imeli delavci takrat, ko so jurišali, še žive, jasne razredne zavesti, so pa imeli vsaj tako slutnjo v svojih dušah; ko so spoznali, da jim revolucija ni prinesla materialnega zboljšanja kot delavecem, so začeli razumevati razlike in nasprotja med razredi.

S tem, da se kali razredna zavest, se ne odpravi ne beda ne njeni vzroki. In kadar doseže beda stopnjo neznosnosti, tedaj izbruhne upor zoper pritisk v tistih oblikah, ki so v takih razmerah mogoče. Bes se združi z obupom, nezadovoljnost z maščevalnostjo; čim bolj je nasilništvo oviralo organizacijo potlačenih in njih jasno spoznavanje, tem bolj je upor sam neorganiziran, slep in divji, podoban orkanu.

Kapitalizem, ki izkorišča brezvestno, ki izrablja svojo moč brezobzirno, ki skuša delavstvo vkovati v verige, pripravlja sam sebi največjo nevarnost in vodi boj na polje, ker se mora izvesti z največjo ogorčenostjo.

Mnoge blage duše v Ameriki so med vojno govorile, da ni nobene potrebe več za razredni boj. Med vojno se je pokazalo, da delo in kapital lahko sporazumno rešujeta svoje spore, potem razzodišč, potom razumevanja drug drugega. Toda razredni boj je divjal tudi med vojno, morda ne toliko očitno kakor sedaj, po vojni. Država je takrat potrebovala delaveev za izdelovanje municije in drugega vojnega materijala in ni mogla dovoliti stavk v toliki meri, da bi resno ugrožale produkcijo. Danes so razmere drugačne in kapitalizem je v ofenzivi v boju proti delavskemu razredu.

Med delavstvom je bilo že toliko razredne zavesti, da je vojna ni mogla uničiti, niti ne povečani pritisk kapitalizma. Tudi v Ameriki, kjer se je kapitalizem ob krvavem človeškem klanju brezprimerno obogatil in kjer je ob nenormalni prosperiteti silno narasla njegova moč, ki jo ob vsaki ugodni priliki skuša izrabljati proti delavstvu, se ne more več zatreti razredna zavest.

Povsod je socializem že toliko živ, da ga ne more zadaviti nobena sila tega sveta. Dasi ni šla vojna niti mimo njegove organizacije brez škodljivih učinkov, se vendar ni izpolnila najsrčnejša želja mogoteev, ker se ni mogla. Vojna je povzročila zmedo povsod; povzročila jo je med meščanstvom, v industriji, v dinastijah, v glavah modrijanov in učenjakov, v cerkvah; organizirano delavstvo se ni moglo popolnoma izogniti splošni zmedi.

Vojna ni mogla uničiti socializma in njegovih organičnih oblik. Danes prešinja masa nov duh, ki preprečuje, da bi delavske mase otopele in se slepo vdale nasilstvu reakcije.

Razredni boj se nadaljuje vsepovsod in naloga socializma je sedaj kakor poprej, da razširja razredno zavest in utrjuje delavsko organizacijo.

Kakor vsaka ideja na tem svetu, pa mora tudi socializem živeti le v ljudeh. Materialne razmere določajo razvoj in pohod zgodovine; ali živa sredstva razmer so ljudje. Socializem ne more napredovati in zmagovati kot čista, akademična, teoretična ideja, ampak le kot zavedna akcija tistih, katerim je njega uresničenje potrebno. Napolniti mora srce in glave, zlasti glave delavstva: s porabo znanja, ki ga daje socializem, se more delavstvo organizirati, da si ustvari moč, ki je potrebna za boj in za zmago.

Ljudje, ki hočejo za vsako ceno diskreditirati rusko sovjetsko vlado, pravijo, da je delo v Rusiji prisiljeno. Človeka se ne sme siliti k delu, ampak pustiti ga, da živi na račun drugih, da krađe, slepari, ropa ali pa da umre gladu. Da, to je čisto v soglasju kapitalistične etike. Če nimajo nasprotniki ruske sovjetske vlade nobenega jačjega argumenta, ta ne bo vlek.

Kadar govori kapitalistični razred o delu, misli pri tem vedno na delo drugih, ki delajo zanj za nekaj napitnine, ki se ji pravi plača.

NE POŠILJAJTE VEČ NAROČIL

za Ameriški Družinski Koledar letnik 1921, ker je razprodan.

Justica v kapitalistični družbi.

Pred dvema leti je zvezni sodnik Landis obsodil milijonarja James A. Dorseyja iz Elgin, Ill., na osem let ječe, ker je bilo dokazano, da je prodajal tuberkulozne krave za zdrave in jih je pošiljal preko raznih državnih meja, kar je po zveznih zakonih kaznjivo. Prizadetih je bilo več sleparjev. Sleparji so apelirali na višje sodišče, ki je pa Landisovo obsodbo potrdilo, in sleparji so morali v ječo. Dogodilo se je pa, da je prišel Dorsey na prizadevanje njegovih prijateljev po šestih mesecih iz ječe, in sicer ga je pomilostil predsednik Wilson.

21. decembra je imel sodnik Landis pred seboj dva železniška štrajkarja, ki sta bila obtožena, da sta vodila sabotažo. Odprla sta na železniškem tiru stoječo lokomotivo, da je šla poljubno naprej po progi brez strojevodja ali kontrole. Med tem ko je pregledaval sodnik Landis tozadevne sodnijske akte, je izvedel, da je Dorsey na prostem in da je zopet v podjetju. To ga je razkačilo pa je dejal obtožencema: "Danes vaju ne bom obsodil. Nobenega ne bom obsodil. Povedal bom zakaj ne. Ravno sem izvedel, da je Jas. A. Dorsey, človek, ki sem ga obsodil na osem let ječe, na prostem."

"Zvestoval bi vama — je nadaljeval sodnik sarkastično — da prideta z Dorseyem v dotiko in izvešta, kako je prišel iz ječe. Potem vama ni treba skrbeti, kako hudo vaju kaznujem. Ta človek je sedaj prost in je zopet v podjetju v Fox River Valley. Zelo zanimivo bi bilo vedeti, kako je prišel iz ječe. Vidva sta ukradla le par sto-dolarjev, ali človek o katerem govorim, je ukradel na stotisoče dolarjev. In dokler mi ne gre Dorseyeva zadeva iz glave, mi ni mogoče deliti pravico."

Na vprašanje, če imata obtoženca kaj pripomniti, sta oba izrekl, a da bi bila rada čez Božič pri svojcih, na kar ju je poslal sodnik domov brez vsake varščine ter jima je naložil, naj se vrmeta na sodišče dne 5. januarja 1921, da ju kaznuje.

Stališče, ki ga je bil zavzel v tem slučaju sodnik Landis napram dvema štrajkarjema v času, ko je izvedel, da se nahaja na prostem človek, ki ga je obsodil na osem let, pa je obslužil le šest mesecev, je vsekakor značilno, tudi če vsa stvar ni taka, kakor izgleda iz poročil, ki so jih prinesli o tem slučaju kapitalistični listi. Kajti prav lahko je mogoče, da sodnik Landis ni izvedel o Dorseyevi osvoboditvi šele med razpravo teh dveh štrajkarjev, ampak da je vedel o zadevi že preje. Ali to ni glavno; glavno je pač to, kar razkriva nam sicer netujno resnico, da žive v družbi dvoje vrste ljudi, dva razreda, pri katerih igra tudi justica dvojno ulogo, bodisi takoj pri obravnavi, ali pa potem, ko je morda nepristranski sodnik izrekel obsodbo, v nadi da drži, kakor je bila izrečena pa je bila pozneje izjalovljena. Ne da se tajiti, da je v izjavi tega sodnika precej odkrite kritike napram vsi sedanji jurisprudenci, ki se jo lahko brez pretiravanja imenuje za komedijo ali pa farso.

Ali to ni edini slučaj, ki potrjuje to mnenje. V Chicagi je bil pred par leti obsojen neki izdelovalec "butterina," ker je kršil zvezni zakon, ki se nanaša na ponarejanje jedil. Dokazano je bilo, da je sleparil in je bil obsojen v ječo. Toda komaj je nastopil kazen, ga je predsednik Wilson že tudi osvobodil, ker je imel za seboj vplivne osebe. Takih slučajev bi navedli lahko mnogo. Seveda so bili vsi ti "gentleman" 100 per-

centni Amerikanci, ki niso nevarni državnemu redu — to je kapitalizmu.

Vse drugače se izvaja justica, če pridejo vpoštev socialisti ali strokovno organizirani delavci. Ti elementi so družbi nevarni, ker zahtevajo, da se take prestopke nad ameriškim ljudstvom odpravi na ta način, da se odpravi kapitalistični sistem sam, ki to dopušča. Morda je jemal sodnik Landis to vpoštev, ko je izjavil, da je spričo tako izjalovljene pravice njena delitev od nepristranskih sodnikov nemogoča. Ali sodnik Landis sam ne more temu pomagati, ker se v njemu ne stekajo vse instance justice. Kar on obsodi, lahko drug sodnik razveljavi, kar se je že večkrat zgodilo — in poleg tega so še postranski politični zunanji vplivi, čez katere ima sodnik zelo malo ali pa nobenega vpliva. Največja inštanca v vseh ozirih je danes kapitalistični razred. Še ena večja inštanca je tukaj kot je ta — to je ameriško ljudstvo. Toda ljudstvo je le material, iz katerega se lahko najvišja inštanca v deželi šele oblikuje in izraža. Danes to ljudstvo še ne izraža te inštanca, ampak prepušča, da delajo to inštanca zanj drugi — kapitalisti. Kadar bo ameriško ljudstvo dovolj zrelo za odločevanje svoje usode, takrat bo pomedlo s sistemom, ki dopušča ne le sleparjenje ljudstva na debelo, ampak nudi tudi prilike, da morejo sleparji uteči kaznim, ki jih izrekajo včasih nepristranski sodniki, kakor je v tem slučaju pokazal sodnik Landis. Dokler se pa ameriško ljudstvo ne bo zanimalo za razmere, v katerih živi, in bo prepuščalo vse zadeve svojim denarnim mogotcem, kakor je to storilo zopet 2. novembra, do tlej bomo slišali, da se male tatove obeša, velike pa pomiloščuje, če že ne direktno odlikuje.

NA PRAGU.

Staro leto: Dobro sem igralo kolikor sem . . . .
Moja doba je sicer bila kapljica v morju časa, ampak zelo kristalna kapljica. Miljoni seveda niso zadovoljni in tisoči me preklinjajo, pa kaj bi za to! Zgodovina bo sodila drugače: Bodočnost se me bo spominjala. In to je tisto!

Novo leto: Brez strahu in krepko bom vozilo človeštvo po začrtani poti. Naj pride kar hoče. Tudi jaz računam na Bodočnost, ki nas bo imela na rešetju.

Staro leto: Tako je! Program, ki ti ga zapuščam, je bogat. Nekaj točk bi bilo lahko izvršenih v mojem času, a bili so važni zadržki. Vidiš, tudi čas ima svoje zadržke, oziroma tako je treba stvar prikazati, da jo razumejo pametni; recimo, da je to časova kamoflaža. Bili so trenutki, ko so milijoni pričakovali velikega dogodka — pa ni bilo nič. Ljudje so slišali grmenje in videli so temnosive oblake, toda dežja ni bilo ne toče. Ali to je bilo samo tako. Elementov, iz katerih se izceja dež in dela toča, je še toliko, da jih ne bo manjkalo še dolgo, dolgo vrsto tvojih naslednikov. Česar ni bilo v mojem času, je lahko v tvojem.

Novo leto: Kaj pa tisoči, ki so te prekleli?

Staro leto: Haha, ti so najmanj pričakovali tega, kar je prišlo. Svet je čudno mravljišče . . . . Imaš ljudi, ki so duševni raki. S temi nestvori sem imelo največ zabave. Nikakor nočejo razumeti, da

je zdaj moj čas ne pa čas pred mojimi šestimi predniki. Pa je prihrumela vihra, ki jih je naučila, da me morajo priznati, in priznali so me . . . ko je bilo že prepozno, haha! Takih je še dosti in tudi ti se boš zabavalo na njihov račun. Le daj se!

Novo leto: Ne brigajo me. Glavno je, da se odigra vse, kar je v programu Časa. Ah, kar vleče me na oder življenja! Veliko dramo imamo . . .

Staro leto: Pritlikaveci, ki nas ne morejo dohiti, bodo rekli in zapisali, da je bila drama brutalna in blazna — ali Bodočnost se jim bo smejala, ako ji sploh pridejo pred oči.

Novo leto: Nekaj točk je izostalo v tvojem času; kaj misliš, ali so na prvem mestu mojega programa?

Staro leto: Morda bodo prolog, mogoče epilog, sicer pa je vseeno. Igralo boš tako, da bodo milijoni zadovoljni — tisoči pa, ki bodo rjuli kot tigri in sikali kakor gadje, naj te ne motijo. Če pogledaš v debelo knjigo Časa, boš videlo, da je bilo vedno tako.

Novo leto: Vidim, da je življenje zelo oživilo. Včasi so bile naše vloge jako mrtve.

Staro leto: Tako mora biti. Življenje ima svoje noči in dneve. Bile so in še bodo dobe, ko človeštvo spi desetletja, da — stoletja. Treba je viharjev in močnega solnea, da se zbudi in ogreje, dvigne in vrže trohlo slamo izpod sebe na smetišče. To se godi zdaj. Naju je doletela čast, da gledava na vzbujeno človeštvo, ki se je že nekoliko ogrelo.

Novo leto: Z veseljem gledam nanj.

Staro leto: Največja zabava nam je, ko gledamo starega človeka, kako se otepa in brani svoje gnilo ležišče; boji se dneva in solnea; tepe se za preperelo slamo. Stari človek je kakor stari sneg — oba sta umazana, oba mrzla, toda nič nočeta slišati o svežem dežju in solnčnem žarku. Naloga naših dni je, da pokopljejo starino tako globoko, da bo enkrat za vselej na varnem pred sovražnim solncem. To tudi spada med telesna dela usmiljenja. Jaz sem pokopalo precej take sive ropotije in prepričano sem, da ti tudi ne boš počivaló.

Novo leto: Da, da, čemu noč podnevi?

Staro leto: Mrlič! morajo iti s pota.

Novo leto: Kako zanimivi so naši dnevi!

Staro leto: In ko se očistijo pota mrhovine, ko se odstranijo stare klade in suho dračje — naj živi življenje novih dni!

Novo leto: Pozdravljeno novo življenje!

Ivan Molek.

Sodrug! Sedaj je čas za organiziranje novih članov v socialistične klube in pridobivanje novih naročnikov Proletarcu. Socialistična stranka bo izdala vsak mesec \$5,000 za organiziranje socialističnih klubov med ameriškimi delavci. Kaj pa jugoslovanski delavci v Ameriki? Ali naj držimo roke križem in čakamo, da se zgodi čudež? Na delo sodrug! Organiziranje jugoslovanskih delavcev v Ameriki je odmerjeno Jugoslovanski socialistični zvezi in njenemu glasilu "Proletarcu"!

Ivan Molek:

Česa si želite?

Česa si želite?

Sreče? Kaj, zakladov in ljubezni?

Ali dela vašega sadov?

Kje dobi se sreča in bogastvo in ljubezen?

Mar se kupi, najde ali vam jo kdo podari?

V vas je, bratje!

V vas je sreča, v vas ljubezen in zakladi, svetla je bodočnost, zmaga v vas je in svoboda.

Ne prosite,

ne molite,

kar vzemite!

Človek, ki po tleh se plazi,

črv je, ki zasluži, da

peta ga železna v prah pogazi.

Ne prosite,

v vas je, kar vzemite!

Česa si želite?

OTTAKRING.

Ivan Cankar.

"Elegantna soba za solidnega gospoda."

Pavel Negoda se je grenko nasmehnil in je šel dalje.

— Nemščina je pravilna, soba je elegantna in gospod mora biti soliden . . . Pavel Negoda, kreni v stran, daleč v stran; ta cesta ni za junake tvoje sorte!

Cesta je bila široka, svetla in bučna. Od obeh strani so se stekale vanjo mračne, ozke ulice, kakor da bi se v solnčno reko, posuto s parniki in čolni, spuščali smradljivi kanali.

Ko je stopil Pavel Negoda v tiho ulico, se je počutil koj bolj domačega. Zapihal mu je v ulica prijeten hlad, kakor da so se bile zaprle za njim duri žarko razsvetljene, šumne dvorane. Dvoje svetov je bilo, drugi tik poleg drugega. Tuja sta si bila in daljna, ali vendar je bil komaj plitev jarek med njima.

Odkod buči to življenje? Od onstran morja? Troje korakov je bilo do njega.

Blodil je dalje, vsekrižem po neznanih ulicah, ki so si bile čisto enake. Prišel je do pasu, ki v širokem toku objema notranje okraje cesarskega Dunaja.

Predno se je nameril onstran svetlega obroča, se je z dolgim pogledom ozrl doli na mesto. Rumenkasto siva megla prahu in dima, bolna soparica, žeh-teča iz vročičnega, nasilno razbičanega življenja, je nepremična visela nad slokimi stolpi, štrlečimi iz

ogromnega, zamolklo šumečega in valujočega jezera. Pavel Negoda je stal na bregu.

— Na produ... naplavljenec! — je pomislil. — Za take bojzljive plavače ni to jezero! Človek se ne sme spomniti, da je bil — ustvarjen za trda tla in da nima plavut; tak spomin, pa če prešine dušo le za trenotek, je že poguba... Vendarle bi rad enkrat vsaj enkrat pogledal tja na dno; rad bi slišal, vsaj enkrat slišal, kakšen jezik da govore tam zdolej pod sivimi valovi; rad bi občutil, kakšne misli da mislijo... če imajo v svoji duši drugačnega Boga, če je njih življenje in nehanje človeškim očem tako zastrto, tako tuje, nemo in polno — skrivnosti, kakor življenje in nehanje tistih bitij, ki jih ne poznamo in katerim zategadelj očitamo, da nimajo duše... če se morda v svojem temnem, zakrknjenem tajinstvu enaki psom, mačkam in papigam...

Domislil se je, kako ga je še negodnega mladiča vznemirjal in trapil občutek, da je čisto sam na — svetu... Verjeti ni mogel, da je življenje samo eno ter da vse, kar je, živi tisto edino življenje. Zdelo se mu je nespodobno, da zasmehujejo človeka, ki poslušal "kako trava raste"...

Zakaj bi ne živela bilka na loki svojega sijajnega življenja? Zakaj bi ne vedela, kaj da je prešernost mladosti, kaj slast in bolest ljubezni in kaj da je groza pred smrtjo? Povedati ne more, ker nima glasu, človeškemu ušesu razumljivega; ali kdo bi bil predrzen ter bi rekel, da je nima?... Kamorkoli se prestopiš, kjerkoli se ti ustavi pogled, odpovsod ti zastrmi v lice tuj svet, ki ti v svojih globočinah ostane skrit na vekomaj. Govoriš s svojim bratom, ali beseda je votel zvok, ne razodene ničesar; umolkne, spogledata se plašno ter povesta oči, da bi ponevedoma ne izdala drug — drugemu, kar hranita skopuško v devetkrat zaklenjenemu dnu sreča.

Sam si, človek, na tem božjem svetu! Svet med svetovi. Če se ti posreči, kar se ni še nikomur, da razglobiš poslednje skričnosti enega samega teh svetov, ti jih ostane še milijarda neznanih. Zatorej ne išči brezkoristnega spoznanja, glej edinole, da se ob nobenega pretrdo ne zadeneš ter se ob njegovem oklepu ne zdrobiš!...

Pavel Negoda je krenil preko širokega pasu na ono stran, tja, kjer je pod zelenim Galitzinbergom in pod prisojno Sophienalpo zgrmadelo in zverženo ogromno mračno mesto suženjstva, — ubožstva, glada in — greha.

Cesta, po kateri se je bil nameril, je bila široka in ravna, kakor s črtalnikom potegnjena prav do vnožja hribov, do tiste razdrapane, ilovnate pustinje, ki je bila nekoč travnik, dokler je ni dosegel strupei ni žar mesta. Na obeh straneh ceste so se nepregledno vrstile mrke, trinadstropne hiše: večinoma so bile še nove, nekatere še nedograjene; toda na videz so bile vse že stoletne, nadebelo zaprašene in okajene; — glad in greh bi udarila svoj črni pečat na samo mramorno palačo.

"Soba v najem... kabinet se odda... postelja za gospoda... dve postelji..."

Na vsakih hišnih vratih je viselo po dvoje, po troje listkov.

Pavel Negoda je vsakega posebej tako pazljivo in natanko prebral, kakor da je bilo tam že zapisano, kakšna da je izba, tesna ali prostorna, svetla ali mračna, če je pohištvo zelo siromašno od starinarjev in sosedov po naključju na kup znešeno, če je postelja snažna, če je stenic veliko ali malo, kakšna da je gospodinja, če je priljudna in postrežljiva, če je stara ali mlada, če je okrogla, smehljajoča, zgovorna vdova, ali če ima moža pijanca in kopo umazanih in razeapnih, venomer kričečih otrok. —

Zares je bilo na listkih marsikaj zanimivega; en sam stavek je pač bil, pust in kratek, ali bil je naslov za dolgo povest:

"Dve postelji..."

Kako žive ti ljudje, kdo so? — Dvoje postelj bi oddali; kje leže sami? Na tleh pač, na slamnicah vsivprek, moški, ženske in otroci; moški kolnejo in kvantajo — ženske tarnajo in opravljajo, — otroci kriče...

Ugledal je celo listek, na katerem je bilo napisano:

"Postelja tudi za dva gospoda."

Postelja za dva gospoda!... Kakšna je tista postelja in kdo, odkod sta tista dva gospoda, ki bi bila zadovoljna z eno posteljo? Tam kje na dvorišču je izba, smrdeča po žganju, po jetiki in po otrocih. Deset ali dvanajst ljudi prenočuje v tej izbi; težko jih je prešteti, ker leže v klopah in gručah po vseh kotih, vzdolž in počez, kakor že je, glava ob glavi, noge vsekrižem; človek bi se ozrl proti stropu, če ni še tam na kakšen način pripeta blazina.

In vendar je prostora še za dvoje gospodov; kje pač?

Pod mizo ne, ker mize ni! Ali gospoda bosta dobila svojo slamnico, kjerkoli že; počivala bosta, trudna od vsega, hropla trup iz bolnih pljuč; nevoščljiva si bosta za odejo, sporekla pa se ne bosta nikoli, ker sta si brata v prokletstvu; in tako bratstvo drži!...

Pavel Negoda si je ogledal hišo od zunaj; ogromno trinadstropno poslopje; vse posuto z bahavimi, neokusnimi štukaturami; nekateri akantovi listi so bili odkrhnjeni — obloženi pa so bili vsi z debelo plastjo prahu.

— Kakor plesalka v predmestni beznici: naminkana in zlepotičena se vrti v šumečem, bleščečem krileu ter razkazuje suha bedra, smrdi pa po kugi in po kvargljih.

Ni se mu mudilo; bolj je ogledaval nego iskal. Daleč je bilo še do večera. Jesensko solnce se je upiralo v najvišja okna; in zasvetila so se v veseli zlati luči celo ta — mračna okna, podobna udrtim očem jetičnega človeka.

Bral je na listku, da je v najem soba "za visokošoleca".

— To se pravi naravnost govoriti! Čeprav smo zaradi neugodnih razmer prisiljeni, da stanujemo v teh za našo izobrazbo in za naš stan ne popolnoma primernih krajih in da ponujamo sobo v najem, ven-

darle ne maramo za gostača kakšnega potepuha pocestnega! Treba je pogledati, čemu si žele visokošolca in nikogar drugega!

Napotil se je v tretje nadstropje in je pozvonil.

Odprla mu je starikava, suhljata, črno oblečena ženska in ga je premerila s strogim, neprijaznim pogledom od nog do glave.

— Ali je tukaj soba v najem ... za visokošolca?

— Tukaj, prosim.

Odprla je duri v izbo.

— Fani!

Pred klavirjem je sedelo mlado dekle. Spogledali sta se za kratek hip, nato pa je dekle narahlo odkimalo.

Starka je bila v očitni zadregi.

— Oprostite ... pozabila sem ... moja hčerka je danes zjutraj ... ko sem bila na trgu ...

— Ali mama ... kaj pa to zanima gospoda?

— Nič ne de ... nič ne de, milostiva! — je hitel Pavel Negoda in smeh ga je dušil.

Na stopnicah se je tlesnil z dlanjo po čelu in se veselo zasmejal.

— Kaj pa je bilo treba še gledati? Saj bi si bil lahko mislil ... Za visokošolea ... Ali fant je bil premalo čeden ... Oj dekle, dekle, ne bodi tako onegasto! Mlado si in neizkušeno, še čemerilo se boš za menoj in za slabšimi od mene, pa ga ne bo odnikoder, da bi pozvonil ... Navsezadnje ... tak res nisem, da bi šolarice gledale za menoj ...

Prišel je mimo brivnice in je stopil pred ogleдалo ob vratih ... Videl je slokega, "za lase kvišku potegnjenega fanta"; tudi ozkolični, golobradi obraz je bil nekako "potegnjen"; oči so gledale preplašene in začudene, roke so štrlele dolge in nerodne iz prekratkih rokavov. Obleka je visela na njem ohlapno in cunjasto kakor na stolu.

— Nakaza! — je zamahnil zlovoljen. — Kje si ukradel to suknjo, ki ni bila merjena zate? Saj si ves kakor ... ukradena suknja. Ves, še v duši!

Odklonilo ga je neznano dekle, nič preveč lepo in najbrž tudi nič preveč pametno. Smejal se je na glas, ali vendar si sam ni utajil, da ga je bilo ob tistem zaničljivem odkimanju nekaj zbadlo in zabolelo.

— Še psu ni prav, če ga postrani pogledaš!

Zazdel se je sam sebi zopern, neroden in neumen.

— Kaj bi premišljeval in iskal, kam da naj se prištolim, med — kakšne ljudi! Kamorkoli pridem, povsod bom napoti, nikjer zaželen, nikomur drag!

Začel si je ogledovati ženske, ki jih je srečaval. Ni jih bilo mnogo, mlade in lepe skoraj nobene. Kolikor je v teh krajih mladosti in lepote, je prav posebne vrste. Uvela je, še predno je dozorela; mladosti same ni več, lepote ni: le sled je, le spomin ...

Spomin na — nekaj, kar bi moralo biti resnično in živo po vsej božji pravici, pa je bilo zadušeno v kali ...

(Konec prihodnjič.)

MOSKVA V LETU 1920.

Dr. Alfons Coldschmidt.

(Nadaljevanje.)

Ampak avdijenca, taka avdijenca! Danes se stoji iz dece proletarcev, tisočev otrok, od pete do glave v belih oblačilih, vse v belem od parterja do najzadnejega sedeža na galeriji. Otroška začudenja, otroško šepetanje in ploskanje z malimi, nežnimi ročicami. Nov svet se vstvarja v tej negujoči bodočnosti, ki pije in vdihuje vase plamen in ogenj, velik up bodoče, mogočne Rusije.

Potem zopet pridejo strokovne organizacije, avdijenca, na kateri se še poznajo sledovi barv preteklosti. Ampak vselej vidiš avdijenco, katero tvorijo ljudje iz nižjih vrst življenja, proletarski temelj, proletarska večina, delavci in delavke.

Iz poljske fronte se je vrnil v Moskvo Trockij, da sprejme Angleže, prisostvuje paradam in da opravi svoja dela v vojnem ministrstvu. S težavo so pomirili publiko. Vstajala je, dvigala, vpila, skoro obnorela, ko se je Trockij pokazal v svoji loži. Priklonil se je, ko se je vsedel poleg gospe Snowden, inteligentne, hladne, čemerne Angležinje, ki je sedela v krogu ostalih angleških delegatov. Z galantnim priklonom Angležinji, ki je bila njemu samo polovičarska sodruginja, je zavzel svoj sedež. Rekel sem "z galantnim priklonom", ker pozabiti ne smete, da je tudi v sovjetski Rusiji galantnost doma. Skoraj petnajst minut je trajal ljudski pozdrav Trockiju.

Predstava je bila nekaj veličastnega. Bila je to igra nekega buržvaznega skladalca, igrana za rdečkarje na rdečem odru, kateri je avdijenca aplavdirala, čeravno ni v njej tistega ognja, kot bi ga človek pričakoval za tako avdijenco; ta opera je ruska, umetnik je Rus in Moskva ga še danes ljubi, zato tako aplavdiranje in klicanje igralcev nazaj na oder. To je videti vsepovsod v Rusiji in taki prizori se sedaj še bolj ponavljajo kot prej pod carskim režimom, kajti umetnost je našla nova sprejemljiva tla, jako delikatno umevanje in upoštevjanje, obljubo za tako plodonosno bodočnost, o kakoršni umetništvo ni nikoli sanjalo. Na nesrečo pa je že stara umetnost, reprezentativna umetnost, akademična umetnost, neumna umetnost in še od daleč ne umetnost ljudstva.

Nisem prišel radi opere Prince Igor, ampak da vidim avdijenco in balet. Po težkem mukopolnem znanstvenem delu sem zaželel videti ruski balet. Dali so nam divno bogato žensko sceno, s težkimi kožuhi, bogato okrašenimi in neznansko lepimi ruskimi narodnimi nošami; z brokadami, semi-orijentalnimi čevljički, fanastičnimi preprogami in misterioznimi šotori. Nastopila je Katarina Geltzer; osemindstirideset let ima; osemindstirideset, a še vedno brhka srna, lahkonoga, z živčastim belim mesom, nadvse veličastna. O, čudovite mišice Diane! Jako malo pokrivala. Ko je stopila na oder, je bila burno pozdravljena. Malo je plesala, napravila je dolge poskoke kakor ptičar, potuhnila se je kakor sramežljivo kmečko dekle in hodila je majeste-

tično kot dovršena kraljica. V Moskvi je zelo priljubljena. Vsak delavec pozna Katarino, ki kar duhti najboljšega parfuma, nosi dragocene prstane in se vedno modno oblači. Ampak ona je baletkinja tudi za proletariat. Pleše veselo, radostno raste v svojih plesih, veselje jo meče kviško z njenim plesom, kakor če bi se vetriči igrali z njo, brhka je, lahka, urna, se dvigne na prste in v besnem plesu se ti zavrti v dušo in srce. Kljub svojim osemindesetletim letom je še velika umetnica. Srna — vkljub svoji starosti, v starosti stare babice, a vkljub temu brhka srna.

Grozno vroče je bilo v gledališču, toda vsak je ostal do zadnjega. In potem pa je prišel čudež, iznenadenje, stvar, ki ni spadala k igri, proletarska stvar, kajti sedaj več niso peli na odru, orkester ni več sam igral, ampak pelo je ljudstvo. Stojte so peli, peli in odhajali. Šli so po stopnicah pojoč. Vsi do zadnjega so peli in stene velikanskega gledališča so odmevale. Pesem se je dvigala, pesem je rastle, pesem je pretila, žugala, preklinjala, bila, tista proletarska pesem, tista pesem človeštva, pesem sestavljena iz nerodnih besedij, tista gola, razgaljena, bojna pesem, tista primitivna, družeca in vabeča pesem, ki navdušuje proletariat: Internacionala!

Zopet smo v Velikem opernem gledališču. Nekaj se je zgodilo Angležem, ker so se navdušili, ko so čitali razne napise na plakatih: "Mi smo za deeo, za bodočnost, za človeštvo!", ali pa: "Mi smo začeli socialno revolucijo, mi sami brez tuje pomoči, zato vstrajajmo do konca!" Morda pa jih je ganil napis: "Dobrodošli sodrugi!"

Dobro so jih izigravali z njihovimi lastnimi frazami in načeli in pridobili so jih za-se, za sovjetsko Rusijo. Ljubili jih sicer niso, ampak stregli so jim kot božanstvom. In vse to se je godilo zgolj radi tega, da jih navdušijo, da jih pridobe za svojo stvar. Meni se zdi, da je bilo to skoro potrebno, kajti voditelji angleških strokovnih unij zro na stvari s čistim očesom, ki vidi stvar tako kakoršna je. Oni ne gledajo za ciljem, ki je daleč stran, ker oni ne love problemov, ampak grabijo za stvar, ki se da videti in prijeto, vidijo sedanost in se toliko ne brigajo za bodočnost, čeprav tuintam izgledajo, da so jako revolucionarni.

Mnogi so govorili v velikem opernem gledališču v krogu mnogih sovjetskih voditeljev (Lenina ni bilo zraven). Govorili so jako revolucionarno. Govorili so, potili so se, stiskali in kazali pesti, udarjali s petami, navduševali, da so postali hripavi in množica jim je aplavdirala. Nihče jih ni razumel, ampak govorili so iz prepričanja, ogenj momenta jih je tiral naprej pred to publiko lačno za pomoč, pred tem ljudstvom, zapuščenim od vsega sveta, ki si želi miru z ostalim svetom. Anglija je 'lord' nad vojno in mirom in angleški delavski voditelji so činitelji, katera se mora upoštevati. Oni sicer ne odobravajo vsega, kar se godi v sovjetski Rusiji, ampak pripravljani so pomagati deželi in tej vladi. Oni nikakor ne želijo takega sistema vlade za Anglijo, ampak odobravajo ga za Rusijo. To bi tudi storili, če bi ne bilo

tistih stenskih letakov in če bi jih tudi ne gladili in božali, kajti Angleži so pretkani, nikakor pa ne hladnokrvni. Ta obisk je bil v resnici zmaga za Rusijo. In tako so govorili; rdeče zgoraj, rdeče spodaj, pred njimi pa ljudstvo, ki prosi pomoči. Tu in tam pade kaka beseda, kritika, ampak delavci poslušajo verno in mirno. Zadnja, ki je govorila je bila gospa Snowden, dama pravilno oblečena, delikatna, vendar ne posebno lepa, konfidentna, a ne hladna, ženska, ki ni vihrala za kakim ciljem, ki ni mahala z rdečo zastavo, ampak rdečelična žena, privlačna in dobra govornica. Kar je rekla, je tudi mislila in prav prilagodile so se ji završne besede: "Vi pojdite svojo pot, mi gremo pa svojo do našega skupnega cilja: socializma!"

Po vsakem govoru so razni tolmači razložili vsebino govora v ruskem jeziku. Najprej je tolmačila Balabanova, čisto, brez obotavljanja, gladko in skoro besedo za besedo. Ona je izvanredno nadarjena lingvistinja. Naobraženi Rusi navadno govore več jezikov, ampak za Balabanovo se lahko reče, da ima skoro pol tucata maternih jezikov. Sedaj, ko je ona tolmačila, je avdijenca razumela in burno aplavdirala. Angleži niso govorili o komunizmu, ampak množica je vseeno aplavdirala.

Govorili so tudi Rusi. Tomskij, predsednik zveze strokovnih organizacij, je govoril. On govori jako hitro in živahno. Ljudstvo ga razume. Govorili so še drugi Rusi in ljudje aplavdirajo. Sedaj pa pride na vrsto Abramovič, vodja menševikov. Govoril je avdijenci, ki mu ni bila naklonjena, ki mu je naravnost sovražna in le malo je bilo število njegovih pristašev v velikem gledališču. Bil je bled, ko je govoril. Dostikrat ga je prekinila opozicija, ampak govoril je gladko in pogumno, vedoč, da ima pred seboj tudi Angleže. Avdijenca ga je sicer poskušala prisiliti, da zaključi svoj govor, ampak predsednik shoda je zborovalce svaril in klical k redu, češ: "Obnašajte se kot komunisti!" Svoj dolg govor je končal. Ko je govoril, so ga zmerjali s Kolčakom. Kaj je govoril, nisem razumel, ampak videl sem, da so mu prihajale besede iz dna srca in da mu je jako odleglo, ko je končal. Menševiki so danes združeni z bolševiki glede velikih vprašanj, posebno glede vprašanja vojne s Poljsko. Na tem shodu sem videl, da ljudstvo spoštuje Abramoviča, nikakor pa ga ne ljubi.

In koncem shoda pa pride zopet tisto čudo. Celo med shodom je avdijenca pela Internacionalo, sedaj pa je pela himno Rdeče zastave, ki je dobivala svoj momentum čim praznejša je postajala dvorana. Polagoma se je množica vsula proti izhodu, še vedno pojoč, dokler ni preplavila velikega trga pred opernim gledališčem.

Shod proletarcev.

Na koncu Rdeče ulice, ki je glavna proletarska ulica v Moskvi, je zoologičen vrt. Le malo živali je še ostalo, zverinjaki so skoraj do malega prazni, drugače pa je še vse po starem. Vodne ptice sede na ska-

UTRINKI.

lah ob jezereu v parku in dvorane so pripravljene za shode. Nahajamo se v veliki dvorani, v avditoriju, v katerem se vsiplje svetloba skoz velika vrata s tako silo, da zgleda strop skoro prozoren. Spredaj poleg odra je par lož, ki so zgrajene iz lesa. Na odru je mala mizica, pri kateri sedi predsednik shoda, v tem slučaju, predsednik komunistične stranke tega okrožja. To je mal, črnolas, dolgobradat delavec, precej čedno oblečen, katerega mi že poznamo. Bil je dolgo časa v tujini in je vešč več jezikov. Govori hitro, človek bi rekel skoro z nekako častito silo, z rokami zadaj na križu, in ploskajoč sam sebi, kadar kako reč posebno povdari. To je nekaka ruska navada med govorniki. On sicer ne ploska sam sebi, ampak hoče s tem pokazati avdijenci važne točke svojega govora. Tudi ljudstvo ploska in vselej kadar ljudstvo ploska, tedaj ploska tudi govornik.

Poleg njega stoji mož belih las, nežnega, koščenega obraza, ki izražuje dobrega voditelja. Pol žene je, pol junaka. On je glavni vodja rdeče ukrajinske vojske. On govori kasneje bobneče, dvigajoč ljudstvo, navdušujoč ga, kakor če bi drvel skoz dvorano silni orkan. Govori o pariški komuni, vsihičen, navdušen in množica je z njim. Ogenj mu sije iz očij — on je ogenj in meč. Tudi mi smo govorili, prinesli pozdrave, in obljube. Govorim priprosto pred množico broječo 5.000 duš, vsi me razumejo, celo oni v najzadnjem koticu dvorane, ampak kakor je ta človek govoril, kako so njegove besede švigale v srca in možgane množice, kako je držal to ogromno maso navadnega ljudstva, to je bil čudež čudežev. In ko je končal, se je oddahnila množica, ker je postajal pritisk skoro nevzdržljiv. Zato pa ni nobeno čudo, da so izbrali njega, da je govoril četam, armadam.

Shodi v Moskvi so kakor trakulje, vendar publika je potrpežljiva, aplavdira, sedi mirno, posluša in ostane do zadnjega. Kadar govornik govori, vlada neizmerna tišina po dvorani in reči moram, da tako rednih in mirnih shodov nisem še videl v svojem življenju. Nemške avdijence so bolj navidezno nemirne, pokvarjene in jih je treba večkrat pozivati k redu, ker so mogoče bolj kritikujoče, bolj izkušene in zato si mora govornik bolj prizadevati, da drži ljudstvo privezano in da mu ne uide.

Kjerkoli se v Moskvi omeni beseda "Spartakus", nastane burno aplavdiranje. To je ime firme za nemško revolucijo. Predsednik je izustil to besedo, zraven nje ime Liebknechta, in po dvorani je zagrmelo. Kak silovit efekt dela to ime bom popisal kasneje.

Prečitana je bila resolucija, sprejeta in aplavdirana, nas pa so naprosili, da se vsedemo v lože in prisostvujemo predstavi, ki kmalu prične.

To ni bila "velika opera", ampak proletarska predstava, seveda ne še nova umetnost, proletarska umetnost, ampak bila je v duhu proletarska, kajti avdijenca je bila čisto proletarska; igrali so proletari, ravno tako peli in govorili.

(Dalje prihodjič.)

Delavstvu v tekstilni industriji so znižane plače od 25 do 45%. Plače v tej industriji že prej niso bile visoke in delavstvo je sedaj pahnjeno v staro, predvojno mizerijo. Centralni svet Amalgamated Textile Workers je poslal W. M. Woodu, predsedniku American Woolen Company pismo, v katerem se to družbo dolži, da je njen obratovalni sistem nepopolen in delavstvo mora trpeti posledice. V pismu se grozi, da ako se bo nesposobnost v obratu nadaljevala, bo moralo delavstvo nadomestiti sedanjo upravo tekstilne industrije s svojo, to je, da bo delavstvo prevzelo obrat v svoje roke.

To grožnja delavstvo tekstilne industrije še ne bo izvedlo tako hitro. Ameriško delavstvo še ne čuti v sebi moči za kontroliranje industrije. V tekstilni industriji Nove Anglije so vposljeni večinoma tujzemski delavci, ki morda imajo voljo prevzeti industrijo v svoj režim. Če bi jo skušali izvesti, bi jim ne nasprotovali samo kapitalisti, ampak tudi velik del ameriškega delavstva, ki se ne mara poglobljati v "radikalne eksperimente". Delavska kontrola nad industrijo pride tudi v Ameriki prej ali slej. Kajti kakorkoli se nov duh širi počasi med ameriškim delavstvom, se vendarle širi. Vse, kar raste, tudi enkrat doraste.

"Prišlo je na dan, da je bila ga. Tartacio iz Elwood City, Pa., obdolžena, da je čarovnica, ker se je vmešavala v "trgovino" njenega sosedu g. Capnana, prodajalca čudodelnih svetinjic, ki varujejo človeka pred vsem hudim. Ko je ona skvarila njegovo trgovino, ker je o čarih povedala resnico, jo je mož, ki prodaja čudodelne svetinjice, obdolžil, da je čarovnica, in njeni sosedje in sosedinje so jo hoteli sežgati na grmadi.

"Ker smo v letu 1920., ni bila sežgana. Ampak mnogo je bilo sežganih v prošlosti, legalno, z vsemi slovesnostmi, ker so delali ravno to kakor ga. Tartacio, to je, da so oznanjali resnico o tistih, ki so delali dobiček na račun malikovalnega vraževerstva. —A. B."

General Wilhelm Hoffmann, za časa vojne načelnik generalnega štaba nemške vzhodne armade, je razkril svetu zdravilo, ki odpravi boljše življenje.

Mednarodna armada, pod poveljstvom generala Focha, Joffreja ali Pershinga, naj okupira Petrograd, potem pa naj prodira proti Moskvi, ki bo morala pasti pod pritiskom take armade.

Gen. Hoffmann pravi v svojem intervjuju, da je bil tudi načelnik propagandnega biroja nemške armade, kajti s propagando se je rušila moč in volja za boj med ruskimi vojaki Hoffmann pravi, da so za zastrupljanje ruske armade rabili dva sredstva: strupene pline in Lenina. Ko je padla carjeva vlada, je nemška vlada hitela, da prepelje Lenina iz Švice skozi Nemčijo v Rusijo, kjer naj bi pomagal desorganizirati že tako zrahljano rusko armado." Z našim privoljenjem so Lenin in njegovi pristaši desor-

ganizirali rusko armado," je dejal general Hoffmann, in nadaljeval: "Von Kuehlmann (bivši nemški tajnik za zunanje zadeve), grof Czernin (avstro-ogrski minister zunanjih zadev) in jaz smo zaključili brest-litovsko pogodbo tako, da smo našo armado lahko poslali na zapadno fronto. Ko smo bili v Brest-Litovsku, smo bili uverjeni, da se boljševiki ne bodo vzdržali na površju več kot tri tedne."

"Na mojo častno besedo kot nemški general, rečem, da kljub veliko pomoči, ki sta nam jo dala Lenin in Trockij, mi nismo videli nevarnosti, ki so jo prinesle človeštvu posledice potovanja teh boljševikov v Rusijo".

General Hoffmann in drugi nemški veljaki so se za časa vojne poslužili vsakega sredstva, vseh z namenom, da porazijo svoje sovražnike. Radi tega so mislili, da služi Lenin Nemčiji, ker je pomagal razdirati zgradbo caristične Rusije in s tem njene armade. Kakor je kajzerjeva oligarhija mislila, da izrablja boljševike v svoj prid, so mislili tudi boljševiki, da izrabljajo Nemčijo in njeno armado za poraz Rusije in s tem njenega carizma, katerega se z lastnimi močmi niso mogli otresti. Revolucionarni režim v Rusiji ni pal v treh tednih, kakor sta mislila Czernin in Kuehlmann. Iz bivših sovražnikov na bojiščih so postali prijatelji, ki ugibajo, kako bi se otresli boljševiške nevarnosti. Priporočajo mednarodno armado, ki naj bi marširala v Petrograd in Moskvo. To se še morda zgodi, kajti generali in diplomatje so napravili že mnogo neumnosti in ni izključeno, da ne bi napravili še te, ki jo priporoča general Hoffmann. Boljševiška nevarnost pa se bo še bolj povečala. Zaman zdihujejo aristokratični diplomatje in generali po starih časih, ki niso še stari, pa se jih vendar ne bo moglo priklicati nazaj.

Iz Pariza poročajo, da je izdelala avstrijska vlada spomenico, naslovljeno Ligi narodov, v kateri izraža željo, da se nemška Avstrija pridruži Nemčiji, ker to je edini izhod, ki bo rešil Avstrijo pred popolnim propadom. Proti pridruženju nemške Avstrije k Nemčiji so monarhisti, ki še niso izgubili upanja na povratek Habsburžanov in na obnovev avstro-ogrške monarhije; najmočnejši nasprotniki združenja teh dveh dežel pa je Francija. Pridruženje Avstrije k Nemčiji bi pomenilo z militarističnega, pa tudi z ekonomskega stališča ojačanje Nemčije, in to je, kar Francija noče. Zato imamo stvar, ki ga imenujemo nemška Avstrija, katera je delo francoske diplomacije. Združenje Avstrije z Nemčijo bi tudi Čeho-Slovakija ne pozdravila posebno prijazno, pa tudi Jugoslavija ne, ker bi potem imele sosede, ki bi vedno "ugrožala" mir in varnost teh obmejnih držav.

Nemci seveda še niso pozabili svojih sanj o svetovnem gospodstvu in delali bodo načrte, da bi dobili nazaj nekdanje njihove teritorije. Za enkrat ima Nemčija dovolj opravila doma in zadnja vojna ji bo zadostovala za precej časa. Medtem, ko bodo šovinistični in imperialistični elementi delovali za vojno manijo, pa tudi delavstvo ne bo držalo križem rok.

Predno bo militarizem pripravljen svet zopet zplesti v vojni metež, kakor je bil zadnji, bi že ne smelo biti več militarizma — če bo delavstvo znalo in hotelo, da ga odpravi. Delavci ne vidijo nevarnosti v pridruženju nemške Avstrije Nemčiji; vidijo jo pa francoski militaristi, ker imajo slabo vest in se boje, da če postane Nemčija premočna, se bo maščevala nad Francijo, kakor se je Francija z zadnjim mirom nad Nemčijo.

Brzjavka iz Budimpešte poroča, da je na konferenci srbske in bolgarske komisije za določitev natančne meje med tema dvema državama prišlo do večjega prepira, nakar je neki bolgarski polkovnik ustrelil srbskega generala, ki je predsedoval konferenci. Bolgar, ki je izvršil ta čin, je na to ustrelil še sebe. Take posledice rodi sovraštvo, ki se ga uceplja narodom od generacije do generacije. Čemu je sploh treba določati meje med Srbijo in Bolgarijo? Kaj pa je treba Srbiji bolgarskega teritorija, naseljenega z Bolgari? Ako ne bi bilo sovraštvo, ki so ga vojaški gospodje vtepli bolgarskemu in srbskemu ljudstvu tako globoko kakor je, bi bila danes Bolgarija v jugoslovanski federaciji, v katero spada. Ampak "Bolgarija je bila naša sovražnica in mora biti sedaj kot premagana država kaznovana". Kakor postopajo sedaj Srbi z Bolgarijo, ravno tako bi delala Bolgarija s Srbijo, če bi bila prva zmagovalka. Tak je militarizem. Te razmere bodo odpravljene, kadar bo ljudstvo enega naroda spoznalo, da nima nikakršnih vzrokov sovražiti ljudstev drugih narodov. Socializem uči mednarodno bratstvo, zato je "izdajalski" in škodljiv "narodni stvari". Kadar socializem zmaga, tedaj bodo izgubili generali in tradicionalni diplomatje svoje službe; tega se oni zavedajo, pa delujejo proti izdajalskemu socializmu. Le, da ne povedo, da socializem ne izdaja narodov, ampak tiste gospode, ki izdajajo narode.

Pričnite Novo leto s tem, da pridobite vsaj enega novega naročnika Proletarec. Socialistični nauki potrebujejo novih slušateljev. Vi imate priliko, da jih pripeljete v naš krog.

Samovlada ljudstva ne pomeni samo pravica do zbiranja kandidatov v postavodaje, temveč, da imajo dotični zastopniki pravico odločati o produkciji in distribuciji blaga. Pod sedanjim volilnim sistemom in parlamentarno proceduro zastopniki ljudstva nimajo te moči. Ta moč je danes izključno v rokah privatnih interesov. Tuintam prihajajo sicer na površje industrialne regulacije, ki so uzakonjene potom teh zastopnikov, toda v jedru ostane vse tako, kakor je bilo. To mora ostati, dokler ostane v moči privatno lastništvo. Ko se izpremeni sedanji geografski volilni sistem v sistem industrialnih okrajev s poklici — kar spada naravno tudi v področje parlamentarne akcije — tedaj bodo mogli ljudski zastopniki v parlamentih zastopati svoje konstituente pravičnejše, ker bodo stali ž njimi v večjem stiku, a najpravičnejše bodo zastopali konstituente tedaj, ko se izvede socialistični režim in postanejo vsa produktivna sredstva kolektivna last družbe.

Glasovi iz našega gibanja.

DO DANES NAZNANJENI SHODI IN SESTANKI ZA SODRUGA OVNA V DRŽAVI WISCONSIN IN ILLINOIS.

V soboto dne 8. januarja 1921 ob 8. zvečer sestanek po seji društva Illinois št. 47 v Springfieldu, Ill. Sestanek se vrši v prostorih Slovenske narodne dvorane.

V soboto dne 15. januarja 1921 ob 8. zvečer, predavanje o socializmu in potrebi organizacije v East Moline, Ill. Predavanje priredi jugosl. soc. klub št. 219 J. S. Z.

V nedeljo dne 23. januarja v Indianapolis, Ind. Prostor in čas shoda bo naznanjen v letakih, ki jih razdeli sodrug John Vivoda.

Klubi in društva v Illinoisu, ki se še niso odločila za Ovnov shod, sestanek ali predavanje, naj to store kakor hitro mogoče, da se organizirajo priredbe in objavijo v Proletarcu.

Tajništvo J. S. Z.

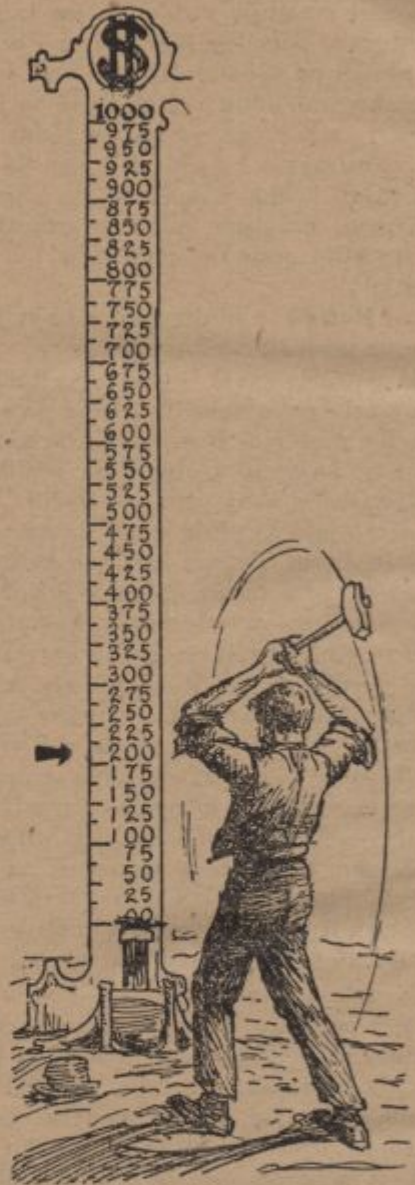
NOVO LETO—ČAS ZA OBRAČUNE.

Na koncu leta se pošiljajo tirjatve in plačujejo dolgovi. Sestavljajo se letni računi, ki izkazujejo izgube in dobičke. Dobički so ogromni in dividende bodo tudi letos velike. Mi jih ne bomo deležni. V velikih podjetjih nimamo akcij in raditega nam dividende ne delajo skrbi. Nismo člani denarne aristokracije in izkoriščanje ljudstva ni naš posel. Kljub temu moramo delati račune, da vidimo naš napredek ali pa nazadovanje. Nazadovali nismo. Napredovali smo malo; po letošnjem pregledu našega delovanja bomo napravili načrte za hitrejšo napredovanje v prihodnjem letu, ki je pred durmi.

Ena naših glavnih nalog je razširiti Proletarca in ojačati J. S. Z. Mnogim je v decembru potekla naročnina. katerim je, naj jo poravnajo. Naročnina na Proletarca je nizka in mi trdimo, da je Proletarec najcenejša radikalna revija v Ameriki. Po vsebini ni slabša od drugih, če že ni boljša. Raditega zasluži, da jo naše delavstvo podpira. Poravnajte točno naročnino. Pridobite od časa do časa kakega novega naročnika. Če imate v Jugoslaviji ali Julijski Benečiji kakega prijatelja ali sorodnika, o katerem mislite, da bi se ga moglo pridobiti za socializem, mu bo najboljšo darilo, ako naročite zanj Proletarca. Vsakdo, ki prične enkrat čitati ta list, se ne bo več ločil od njega in mu bo zvest naročnik. Toda morate ga čitati.

Uprava lista bo od svoje strani storila vse, da Proletarca izboljša in če le mogoče, poveča njegov obseg. Vse to nam bo omogočeno, ako se poveča krog naših naročnikov in naših sotrudnikov. Gmotna sredstva so predpogoj za izboljšanje v današnji družbi. Agitirajte, nabirajte prispevke v tiskovni fond in pridobivajte nove naročnike. Mi pa bomo iz Proletarca napravili list, ki bo prednjačil na jugoslovanskem časnikarskem polju. Naprej za socialistični tisk in organizacijo!

Prispevki v tiskovni fond "Proletarca."

I. IZKAZ.

Milwaukee, Wis. — Dr. Venera, št. 192, SNPJ....\$	10.00
Indianapolis, Ind.—Dr. France Prešern, št. 34, SNPJ	8.00
Skidmore, Kans. — Prispevali od druš. Napredek, št. 85, SDPZ.: Frank Čemažar, 75c; John Gregorič, 50c; po 25c, Louis Zupančič, E. Kocjan, B. Benedik, Leo Šoba, Louis Sapar, Simon Repovš, Steve Soršek, Ant. Jamnik, John Povše, John Zakrajšek. (Nabiralec A. Jamnik), skupaj	3.75
Avella, Pa. — Dr. Slov. Bratje, št. 47, SDPZ., \$5; nabrano na seji \$10.10; skupaj	15.10
Wyano, Pa. — John Renko, taj. dr. Naprej do Zmagne, št. 75, SDPZ. poslal od sledečih prispevalteljev: po 50c, Frank Sedminek, John Sever, S. Gril, John Golobich, Frank Ravnikar, Math Drop, Joe Urbanja; po 30c: Ciril Osolnik; po 25c, Martin Koprivnik, Frank Fink, M. Podbevšek, Terezi Podbevšek, Ivan Boc, Pete Flanik, Louis Podbevšek, M. Golobich, Nick Siholhead, Mike Leskosek, P. Groom, John Renko; skupaj	6.80

Kelso, Pa. — Dr. Zavedni Štajerec, št.9, SDPZ., \$2; Stephen Debeljak, \$1; skupaj	3.00	Ely, Minn. —Nabrano na seji dr. Sokol, št. 20, SNPJ.	7.30
W. Newton, Pa. — Dr. Slov. Zastava, št. 64, SNPJ., \$2; nabrano med člani dr. št. 64, SNPJ., \$10.53; skupaj	12.53	Dunlo, Pa. — Socialistični klub št. — JSZ.	5.00
Edison, Kans. — Nabrano pri dr. Karel Marks, št. 225, SNPJ.: po \$1, Anton Potisel, Joseph Zajec; po 50c, R. Krajm, Anton Tomsich, Rudolf Pevc; po 25c, Joseph Klinkar, Joseph Knapič, Bartol Colle, John Orešnikar, Frank Krabanje, P. Yenko, John Prašnikar, Frank Benedejčič, John Rutar, Florjan Petrnač, Andrew Okroglič, John Kocjan, John Kocevar; po 28c, M. Paver; po 15c, J. Damiš; po 10c, M. Romih, Frank Shun, M. Jamulevič, John Biderman, Jos. Terdin, Joseph Levstik; L. Sekule, 25c; Frank Sekule, 25c; Simon Hubarnik, 50c; John Dobrave, 25c; John Simončič, 25c; Simon Wolf, 10c; skupaj	9.38	Willard, Wis. — John Bergant	.25
Fitz Henry, Pa. — Dr. Svobodomisleci, št. 169, SNPJ., \$5; Chas. Jevsevar, \$1; po 50c, John Lindič, John Okorn, Frank Hribar, John Indof, Frank Juvan, Albin Vertasnick, Jernej Anžur, Louis Raich, John Okrousek, Adolph Korač, Frank J. Indof, Anton Boltič; po 25c, Joseph Indof, Sr., Jos. Indolf Jr., John Grile, Frank Bregar, Martin Kolenc; skupaj	13.25	Niles, O. — John Kokošin	.75
Virginia, Minn. — Nabrano na seji dr. Virginia, št. 215, SNPJ.; po 50c, Math Rus, F. Cimperman, J. Champa, J. Kozan, J. Tlek; po 25c, P. Belan, M. Lakner, N. Bunič, M. Tlek, N. Supič; skupaj	4.00	Ambridge, Pa. — Anton Kirn	.50
Export, Pa. — Od članstva Jadranska Vila, št. 317, SNPJ. Po \$2, Frank Krulikovsky; po \$1, Steve Koncelovich, John Kadlup; po 50c, Mihajlo Janjina, Bennie Willig; po 25c, Alex Skrlj, Frank Kirn, Joe Hajm, Paul Visnich, Ivan Bacich, Andy Drnjevič, Doka Janjina, Joe Beniger, Joe Janko, Vaso Korac; skupaj	7.50	Detroit, Mich. — Paul Oceppek (odposlano iz uprav. Prosvete)	1.40
Thomas, W. Va. — Dr. Domovina, št. 29, SNPJ.	10.00	Bannock, O. — Frank Cherne	1.00
Martin, Pa. — Po \$1, Jacob Zupancich, A. Bertl; po 50c, Tony Zupančič, Jacob Čebular; skupaj	3.00	Huntington, Ark. — Po 25c, John Majnarich, Ciril Medved, Martin Pubec, Karl Petrich; skupaj ..	1.00
Hermine, Pa. — Dr. št. 80, SSPZ., \$5; kolekta pri članih, \$7.03; skupaj ..	12.03	Rockvale, Colo. — Po \$1, John Strell, John Lipuzic, Geo Ocvirek; po 25c, John Sašek; skupaj	3.25
Gray, Pa. — Od članov dr. Nanos, št. 310, SNPJ., po \$1, John Granda; po 25c, Frank Kenny, Tony Jeler, Joe Žeker, Joe Setinsek; (nabiralec J. Setinsek) skupaj ..	2.00	Ely, Minn. — Fred A. Vider	1.00
Oglesby, Ill. —Nabrano na seji dr. Lilija, št. 95, SNPJ	5.56	Standardville, Utah. — Leo Pirnat	.50
Hartford, Ark. — Nabrano od članov dr. št. 148, SSPZ.; po \$1, Matt Močnik in John Juvan; po 50c, John Heiban; po 25c, Andrew Raye; skupaj	2.75	Southview, Pa. —Frank Stefancich, 50c; Anton Rupnik, 50c; skupaj	1.00
Burgettstown, Pa. — Dr. Slovenska Gorica, št. 287, S. N. P. J.	6.50	Cleveland, O. — Slov. socialistični klub št. 27, JSZ.	25.00
Conemaugh, Pa. — Dr. Sinovi Slave, št. 168, SNPJ., \$5; Fr. Podržaj, \$1; Andy Mele, \$1; Ignac Travnik, \$1; Alois Gall, \$1; po 50c, Anton Melle, Ignac Groznik; skupaj	10.00	Chicago, Ill. — Frank Gottlicher	.80
Collinwood, O. — Nabrano na sej dr. V Boj, št. 53, SNPJ.; po \$1, Lavrence Aucin; po 50c, Matt Petrovich, Frank Oblak, Dominik Blumel, Tomo Jakopec, Math Intihar, Louis Erjavec, Anton Bavetz; po 25c, John Bartol, John Kobal, Valentin Poje, Frank Bučkar, Joseph Gorjup, J. Pruznik, Lovro Torkar, J. Germ, Louis Busar, Ant. Malovasic, John Rejt, Frank Barbič, Frank Avcin, John Avcin, John Prudich, Rudolph Kosič, John Gorjanc; skupaj	8.75	Gallup, New Mex. — Math Marincelj, 50c; Dragotin Kouzlarich, 50c; skupaj	1.00
		Mulberry, Kans. — Silvester Sraj	.50
		Chicago, Ill. — Mike Keber	7.50
		Skupaj do 24. decembra 1920	\$211.65

V zadnji izdaji Proletarca smo pojasnili, zakaj nabiramo tiskovni fond \$3,000 za Proletarca; povedali smo, da se nas razmere prisilile, da se obrnemo na članstvo naših socialističnih klubov in na članstvo naprednih slovenskih podpornih organizacij. Apelliranje za nabiranje prispevkov ni prijetno, kakor ni nabiranje doneskov za naše akcije zabavno delo. Ker pa je potrebno, če hočemo ohraniti list in organizacijo, če hočemo vzdržeti naše gibanje na površju, se moramo obračati za pomoč k delavstvu. Drugih virov za dobivanje gnotne in moralne podpore socialistično gibanje ne pozna.

Za slučaj, da kdo nabiralec ali prispevateljev opazi v imenih kakke pomote, naj nam jih sporoče, da se popravi. Nadalje, ako še kdo želi nabiralne pole za nabiranje prispevkov v tiskovni fond, naj piše ponje upravništvu Proletarca.

Dasiravno vlada ravnno sedaj velika brezposelnost, se bi dala vseeno nabrati primerna svota od tistih, katerim ni odvzet zaslužek.

Potrudimo se, da razširimo glasilo slovenskega socialističnega delavstva in da mu pomagamo iz gnotne krize. Proletarca je potreba povečati in to se zgodi takoj, ko se izboljša njegovo finančno stanje in poveča število naročnikov. Na polju pridobivanja novih naročnikov se opaža več aktivnosti in to potrjuje fakt, da naše delavstvo hoče imeti list, ki je pisan v duhu organiziranega razredno zavednega proletarijata.

Izrabimo vsako priliko za pridobivanje novih naročnikov "Proletarcu."

Chicago, Ill. — Na zadnji seji kluba št. 1, JSZ., je bil izvoljen sledeči odbor: Frank Zajec, tajnik; Mary Aucin, zapisničarica; Frank Udovič, organizator. Nadzorni odbor: Filip Godina in Frank Gottlicher. — Na Silvestrov večer priredi klub domačo zabavo, katere čisti dobiček je namenjen v tiskovni fond Proletarca. — Dne 13. januarja 1921 priredi klub v dvorani SNPJ. diskuzijski večer. Predmet diskuzije bo vprašanje Internacionale. Vstop vsake-mu prost. — Poleg rednih sej bo klub št. 1 obdrževal diskuzijske večere skozi vso zimo. — Datum in prostor bo članstvu naznanjen potem dopisnic in lista. — Tajnik.

AGITATORJI NA DELU.

Števílo naročnin, ki so jih poslali agitatorji, odnosno zastopniki Proletarca: Frank Žerovec, Kenosha, Wis., 1; J. R. Shprohar, Irwin, Pa., 2; N. Povše, Pittsburgh, Pa., 1; J. Oven (Ohio), 10; John Terčelj, Lawrence, Pa., 2; V. Branisel, Murray, Utah, 1; Jos. Topolek, Detroit, Mich., 1; L. Urbancich, Detroit, Mich., 4; Andrew Posega, Meadow Lands, Pa., 4; J. Kokošin, Niles, O., 1; J. Oven, (Illinois in Wisconsin), 9; John Kresc, Milwaukee, Wis., 4; John Vivoda, Indianapolis, Ind., 1; F. Richter, Mont., 2; Anton Rupnik, Southview, Pa., 2; L. Krašna, Conemaugh, Pa., 2; Anton Ilovšek, W. Allis, Wis., 7; Frank Grošelj, Gallup, New Mex., 9; Silvester Sraj, Mulberry, Kans., 1.

Sodrugí, kateri še niste aktivni v agitaciji za razširjenje socialističnega lista, pridružite se delu. Proletarec je edino slovensko glasilo socialistične stranke v Ameriki in je last delavstva, organiziranega v J. S. Z.

VAŽNO!

Tajnike tistih klubov in društev, ki so naročili za prodajo večje število iztisov Ameriškega Družinskega Koledarja letnik 1921, prosimo, naj nam neprodane iztise vrnejo kakor hitro mogoče, ako jih ne bodo mogli več prodati v svojih naselbinah.

Nihče naj ne drži neprodanih koledarjev dalj kot do 1. januarja 1921.

"Bogati smo." Zadnja statistika pokazuje, da pretega bogastvo te dežele izza vojne 500,000,000,000 dolarjev. Recí pet sto milijard. To je štirikrat toliko, kakor ga je bilo pred desetimi leti. Med tem ko so Zedinjene države pred vojno dolgovale drugim državam nad 5 milijard dolarjev, dolgujejo sedaj druge države Zed. državam nad 10 milijard dolarjev. Koliko bogastva odpade od teh milijard na delavski razred, lahko vsak sam izračuna.

Evropa se giblje iz boljševizma v socializem. Boljševizem prihaja od besede boljše, bolje; kako mora biti, da bo bolje, in sicer ne le po imenu in za kratek čas, temveč za stalno — pojasnuje socializem. Socializem je splošna družabna filozofija, boljševizem je odsev ruskih razmer, ki hoče uveljaviti socialistično filozofijo po danih razmerah na Ruskem, na svoj način. V tem ima rusko delavstvo vso moralno podporo delavstva vsega sveta na svoji strani, ne da bi moralo sprejemati od njih njihovo taktiko za svoje dežele, kjer so razmere drugačne kot so v Rusiji.

"Paid in Full. — V nekem čikaškem kapitalističnem dnevniku je bila pred kratkem slika z naslovom "Paid in Full". Na sliki poljubljá 10 letna deklica priletnega starca, predstojnika neke ameriške bratovščine ali lože, ki je priredila za revne otroke božični večer. Pod sliko stoji napisano: "Poglej na sliko. Mala Miss Mary Weeder, 10 let stara izkazuje William J. Sineku, predstojniku bratske lože svojo hvaležnost za božičnico. To izvaja na način, ki ga deset let pozneje gotovo ne bi ponovila. . . ." Tako je v kapitalistični družbi. In take reči se človeku, ki razume današnji družabni sistem, gabiyo.

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRIČ, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVASNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.

1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 6006 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

2. nadzornik: IVAN GROŠELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.

1. porotnik: BRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VERHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, Union National Bank in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnji popravi.

SPREMENBE PRI DRUŠTVIH S D. P. Z. V MESECU NOVEMBRU 1920.

1. Novo pristopil: Anton Birk, 11886.
2. Zopet sprejeti: Jakob Suhadolnik, 1628; Marija Suhadolnik, 8544; Frank Likar, 7040; Josipina Gačnik, 11652; Fr. Gačnik, 50. — Suspendirana: Alojz Beve, 1304; Jožef Tomažin, 3955.
3. Novo pristopila: Frančiška Gabrenja, 11887. — Suspendiran: Stefan Koren, 11516.
5. Črtan: Ivan Dučič, 8448.
10. Novo pristopila: Marija Penič, 11877. — Suspendirana: Mihael Tomšević, 6166; Frank Unetič, 6253. — Umri: Alojzij Brule, 4364.
11. Novo pristopila: Ana Ilaršič, 11929; Anton Zupančič, 11930.
12. Novo pristopil: Stanislav Benko, 11888.
13. Prestopila: Fr. Penko, 2612; Jožef Gombač, 10670.
14. Zopet sprejeti: Mihael Popovič, 11487; Leopold Sepič, 4553; Fr. Mahaček, 4938; Ivan Frlan, 2156. — Črtan: Fr. Bave, 6030.

16. Umrl: Fr. Golob, 1445.
18. Novo pristopil: Frank Anton, 11872. — Zopet sprejeta: Martin Peršin, 10563; Anton Peršin, 10576. — Suspendirani: Ant. Gerskovič, 10602; Jožef Grškovič, 8023; Martin Martinčič, 10600.
20. Suspendirana: Alojzij Kokal, 9869; Peter Jančič, 9882.
23. Novo pristopili: Alojzij Modic, 11873; Anton Bojanc, 11874; Marija Zguga, 11875; Marija Rejc, 11876.
24. Suspendirana: Anton Brne, 9667; Ivan Fabec, 5114.
29. Zopet sprejet: Ivan Eržen, 8652.
30. Suspendirani: Ivan Zeleznik, 5879. — Prestopili: Fr. Tršek, 4379, k šte. 25; Fr. Giegerl, 10534; Alojzij Kaluža, 4627; Jožef Kaluža, 3910, k šte. 142.
32. Novo pristopil: Lavrence Naglich, 11869.
3. Novo pristopila: Ivana Durjeva, 11892. — Umrl: Ivan Tomazič, 2629.
36. Novo pristopila: Frančiška Suhadolnik, 11910; Frances Rupert, 11911.
38. Novo pristopila: Martin Kos, 11878; Anton Godec, 11879. — Zopet sprejet: Stefan Šutek, 5608.
41. Zopet sprejeti: Krist Mestnik, 4014; Frank Kostelic, 1763; Anton Zeleznik, 9060; Ana Zeleznik, 9091. — Novo pristopil: Anton Prosen, 11893. — Suspendirani: Frank Potrebuješ, 4397; Fr. Rodiš, 2414; Frančiška Perčun, 2857; Alojzij Zgur, 1234.
42. Črtan: Jožef Uhan, 567.
43. Suspendiran: Ivan Verhovnik, 9134.
45. Suspendirana: Frank Beve, 9808; Karolina Beve, 9822.
50. Zopet sprejeti: Martin Zafuta, 9226; Andrej Pristavec, 9309. — Črtan: Frank Povše, 11144.
51. Zopet sprejeti: Fr. Založnik, 4400; Miahel Telič, 4543; Ana Volk, 5377; Ivan Grum, 8981; Matija Markovič, 6530; Aloj. Senk, 8973; Ant. Kerne, 9042; Fr. Matičič, 5390; Ignac Russ, 9748; Gielo Del Giandio, 11683; Frančiška Klopčič, 9054. — Suspendirani: Fr. Strehovec, 2327; Ant. Ausec, 4484; Fr. Mervar, 8975; Mihael Luzovec, 9589; Ciril Svetim, 6689; Marija Mervar, 9019; Miroslav Meden, 11709. — Prestopil: Ivan Pušnik, 4796, k šte. 71.
60. Suspendirana: Peter Norkus, 8761; Ant. Karkelj, 8800.
61. Suspendirane: Jennie Skufca, 4781; Marija Bačnik, 3115; Helena Zlindra, 2799.
64. Suspendiran: Leon Suster, 11468.
72. Suspendiran: Rudolf Dutka, 3612.
757. Črtan: Jožef Skrabec, 3279.
776. Novo pristopil: Andrej Cestnik, 11895.
79. Novo pristopila: Lovrene Turšič, 11896; Jožef Končan, 11897. — Črtana: Fr. Pristavec, 1573; Marija Pristavec, 7815.
81. Novo pristopila: Ana Verček, 11867.
82. Novo pristopil: Albert Poterpin, 11909. — Zopet sprejet: Jernej Požun, 11057. — Suspendirani: Katarina Tome, 11036; Jožef Krasovec, 11046; Iv. Markovič, 11059; Frank Aeršina, 11043.
91. Novo pristopila: Marija Šume, 11870. — Suspendiran: Angelo Tesano, 11090.
100. Novo pristopil: Frank Matoz, 11898. — Umrl: Ivan Tornič, 6594.
103. Novo pristopila: Marija Sašek, 11899.
105. Novo pristopil: Frank Previč, 11900. — Prestopil: Ivan Aubar, 1443, k šte. 7.
107. Zopet sprejet: Jožef Verhovšek, 8392. — Suspendiran: Jožef Bergoč, 8383.
108. Zopet sprejet: Lukas Bisanič, 10091. — Črtan: Jožef Rađenič, 10105.
112. Zopet sprejeta: Ant. Zrime, 11365; Uršula Grom, 2871. — Suspendirani: Jožef Furbas, 10183; Terezija Furbas, 10215; Martin Mali, 10202; Jernej Luzar, 10197; Josephine Luzar, 10216.
117. Novo pristopil: August Moravec, 11901. — Suspendirani: Ivan Krajncič, 8417; Fr. Rebrnik, 7213; Marija Rebrnik, 7253.
118. Prestopil: Izidor Barbaro, 10274; k šte. 50.
125. Suspendirani: Alsie Dolenc, 8248; Ana Dolenc, 8245.
126. Zopet sprejeti: Frank Pičman, 6850; Iv. Pičman, 6829; Ant. Kužnik, 6956; Jožef Sedej, 6862. — Suspendirani: Jakob Hribar, 6788; Anton Vesel, 6883; Jakob Kropar, 6950; Iv. Žiberna, 2599; Terezija Žiberna, 3667.
131. Umrl: Pavel Mesič, 7895.
135. Črtan: Jožef Peček, 10165.
138. Suspendiran: Alojzij Maus, 10908.
140. Novo pristopil: Miroslav Filipčič, 11903. — Suspendiran: Fr. Šuštar, 8465. — Črtan: Fr. Može, 8475.
142. Črtana: Frančiška Blažič, 11116.
143. Novo pristopila: Jurij Smehel, 11881; Marija Urbas, 11882. — Črtana: Gasper Perenič, 8143; Ciril Premrl, 8147.
145. Novo pristopila: Jakob Gomba, 11904; Ivan Puzel, 11905. — Suspendiran: Filip Možina, 7367.
146. Novo pristopil: Ant. Kaus, 11906.
151. Novo pristopili: Fr. Slavec, 11881; Ant. Krule, 11883; Ana Tomžič, 11884; Frank Fabriš, 11885.
152. Novo pristopila: Juraj Maharich, 11907; Ivan Skrlec, 11908.
156. Suspendiran: Ivan Valič, 11574.
S sobratiskim pozdravom,

BLAS NOVAK, tajnik.

KNJIGE.

Pred nekaj časa je izdala Leposlovno-znanstvena knjižnica S. N. P. J. svoje prve knjige: "Zajedalci," povest spisal Ivan Molek, in "Zakon Biogeneze," J. Howard Moore.*)

Zajedalci je povest iz življenja naših priseljencev v Ameriki. Priobčena je bila pred par leti v "Prosveti" in kdor jo je že takrat čital, bo z veseljem segel po tej knjigi.

Vsebina "Zajedalcev" ni romantična. To je zgodba naših ljudi v enem velikih industrijalnih krajev Amerike. Dušeče delo v rudnikih, ozka, zatuhla stanovanja, cerkev, saluni, pijača, prostitucija in posledica — bolezen.

Martin Rožnik je glavni junak. Priseljencec je, "Green Horn," v domovini ima ženo in otroka. Da se zapije dolg čas, ga prijatelji vlečejo v salun. Salun je bil prejšnja leta najbolj znana institucija med Slovenci v Ameriki. Martin v pijanosti pozabi na dom, pred očmi mu plešejo v dim in meglo zaviti obrazi bledeh žensk s pobarvanimi ustmi . . . Drugi dan ga je bolela glava po vinu, plesu in cigarah; čez nekaj dni so pa sledile strašne posledice veselja . . .

Martin se obrne kot večina naših rojakov v takih slučajih, mesto k zdravniku k mazaču, ter kot tisoči drugih . . . ostane zastrupljen za življenje. Povest je polna prizorov: slike iz stavke, samomor Krnca, tragični konec Martinove zakonske sreče, vse to opravičuje ime knjige — "Zajedalci."

Knjiga je pisana v lepi slovenščini in ima lično vezbo.

"Zakon Biogeneze" je prevedel iz angleščine Ivan Molek. Knjiga je znanstvena, ter kaže ponavljanje fizičnega in duševnega razvoja pri živalih in človeku. Knjiga kot je "Zakon Biogeneze" je prepotrebna Slovincem v Ameriki. V tej knjigi najde človek ključ do tajnosti, katere so mu bile nerazumljive. Profesor J. Howard Moore je spisal precej znanstvenih del, med katerimi je "The Law of Biogenesis," po kateri je sestavljena ta knjiga, eno najboljših. Knjiga je tiskana na lepem papirju in ilustrirana.

Priporočamo čitateljem, da si nabavijo obe knjige. Vsak ljubitelj dobrih knjig bo podpiral leposlovno podjetje "Književnega odseka" S. N. P. J.

J. Oven.

*) Naročajo se pri tajniku književnega odseka SNPJ., Franku Alešu, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

ZASTOPNIKI PROLETARCA

INDIANA.

Clinton: J. Musar, Lock Box 441.
Indianapolis: John Vivoda, 756 Haugh St.; J. Repovš,
960 N. Holmes Ave.

KANSAS.

Gross: John Kunstelj, Box 32.

MINNESOTA.

Ely: John Teran, Box 432.
Chisholm: Frank Klun, Box 399.
Biwabik: Alois Zakrajšek, Box 423.

MICHIGAN.

Detroit: Louis Urbancich, 250 Frederick Ave.
Limestone: Jos. Knaus, Box 13.

OHIO.

Akron: Frank Košir, 1176 Marcy St.
Cleveland: L. Gorjup, 1414 E. 53rd St., A. Komar, 6710
Bliss ave., Louis Malich, 6408 St. Clair Ave.
Collinwood: Jos. Durn, 727 E. 157th St., Mike Podboy,
1312 E. 167th St.

Barberton: Martin Zeleznikar, box 276.
Maynard: Andy Zlatoper, box 22.
Glencoe: Nace Zlemberger, L. box 12, in Anton Grden.
Girard: Frank Kramar, 1022 State St.
Liabon: Jacob Bergant, R. 2, Box 19.
Youngstown: John Petrič, 815 Bond St.
Blaine: Frank Germ, Box 31.
Niles—Girard: John Kokošin, 14 Baldwin ave., Niles, O.

OKLAHOMA.

Hughes: Joe Kogoy, box 52.

PENNSYLVANIA.

Avella: Frank Bregar, box 363.
Aliquippa: Jack Kotar, Box 289.
Conemaugh: Louis Krašna, Box 218, Dr. Boritelj, št. 1,
S. D. P. Z.
Export: John Frank, S. R. Box 315.
Forest City: Frank Rataic, Box 685.
Irwin: J. R. Shprohar, R. 2, Box 135. Mike Pavšek,
R. F. D. 3, Box 74.
Johnstown: John Milkich, 404 Ohio St.
Lloydell: Anton Grbec, Box 35.
Luzerne: John Matičič, 13 Hughes St.
Morgan: J. Kvartič, Box 453.
Meadowlands in okolico: Tony Semec, Box 513.
Martin: A. Bertl, Box 11.
Oakmont: John Ban, Box 355.
Vandling: Jos. Čebular, Box 156.
W. Newton: Jos. Zorko, R. F. D. 2, box 113.
Herminie: Anton Zornik.
South Fork: August Orel, Box 363.

W. VIRGINIA.

Thomas: Frank Kocjan, Box 272. Louis Bartol, box 481.
Pierce: Anton Vidmar, box 373.

WASHINGTON.

Black Diamond: Frank Steblay, Box 22.

WISCONSIN.

Kenosha: Frank Zeravec, Box 19, N. Newell St.
Milwaukee: Frank Maroh, 542 So. Pierce St.
West Allis: Jacob Black, 432 — 54th Ave. A. Plovšek,
420 — 52nd Ave.

ILLINOIS.

Chicago: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Frank
Zajc, 3639 W. 26th St., Fr. Udovich, 1844 So. Racine
Avenue.
Cicero: Anton Putz, 5028 W. 25th Place.
Moline: Frank Smerdu, 234½ — 36th St.
Lincoln: Joseph Tičer, 628 Wichita Ave.
Virden: Frank Stempihar, R. F. D. 41, Box W.
Waukegan in No. Chicago: Frank Mivšek, 1108 Prescott
St., N. Chicago.

***

Ako želi kdo prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarcu, prodajati Am. družinski koledar, brošure in knjige, naj piše upravništvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu priobčene zastopnike apeliramo, naj skušajo ob vsaki ugodni priliki pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsakega

slovenskega zavednega delavca agitirati za njegovo glasilo Proletarec.

Ako je ime kakega zastopnika izpuščano, naj se oglasi, pa bomo popravili imenik.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam.—Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." — Tajnik kluba št. 27, JSZ.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležuje sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji. John Kresse, 396 4th Ave.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ. se vrši dne 8. januarja (drugo soboto v mesecu) v klubovih prostorih na 424 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. Organizator.

SODRUGOM V COLLINWOODU.

Seje slov. socialističnega kluba št. 49, JSZ. se vrše vsaki prvi in tretji petek v mesecu v navadnih prostorih. Prihajajte redno k sejam in se udeležujte razprav, ki so na dnevnem redu.

Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem in ki so bili prejšnje čase aktivni v socialistični organizaciji, vabimo, da se zopet pridružijo klubu št. 49 in s tem postanejo aktivni sodelavci v boju za osvoboditev proletarijata. V organizaciji je moč. — Tajnik.

NAROČNIKOM V DETROITU.

Ker se v Detroitu vse hišne številke spremenjene, prosimo naše naročnike, naj nam te spremembe sporoče, kakor hitro pridejo v veljavo. Obvestite nas potem dopisnice na kateri naznanite prejšnji in novi naslov, ali pa sporočite spremembo sodrugu L. Urbančiču, 250 Frederick Ave. — Upravništvo.

AKO pomagate širiti Proletarca, širite s tem tudi socialistične ideje. Ako bi imel Proletarec 10.000 več naročnikov kot jih ima, bi se to mnogo poznalo splošnemu socialističnemu gibanju v Zedinjenih državah. Čitali ste poročilo iz Chisholma, Minn., kjer je par slovenskih sodrugov vodilo vso agitacijo za socialistične kandidate, in so dobili veliko število glasov, mnogo več, kot je ljubo jeklarskemu trustu. Čitajte poročilo iz Lawrence, Pa., kjer so bili zopet slovenski sodrugi tista agitatorična sila, ki je s svojim delom dosegla, da je v njihovem okrožju prišla socialistična stranka prva iz volilnega boja. Organizacija in socialistični tisk je naše najboljše orožje.

